

LEIKIN, LIIKUN, OPIN!

Tukea lasten sosiaalisten taitojen kehitykseen ja vieraan kielen oppimiseen

Ilona Onnila

Opinnäytetyö, syksy 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatusalan

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + lastentar-

hanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Onnila, Ilona. Leikin, liikun, opin!- Tukea lasten sosiaalisten taitojen kehitykseen ja vieraan kielen oppimiseen. Diak Etelä, syksy 2015, 65 s., 6 liitettä.
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosiaali- ja kasvatustieteen suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyössäni loin sekä arvioin konkreettisen ja monipuolisen välineen käyttöä, jolla varhaiskasvatuksen työntekijät voivat tukea lasten sosiaalisten taitojen kehitystä sekä vieraan kielen oppimista. Tavoitteena oli myös mielekkään liikunnan lisääminen varhaiskasvatuksessa. Lopputuloksena syntyi 40 liikuntaleikkikorttia, joiden toista puolta voi hyödyntää pedagogisessa opetuksessa ja toista puolta liikunnan lisäämisessä sekä sosiaalisten taitojen ja vieraan kielen kehittämisessä. Opinnäytetyö on raportti korttien luomisprosessista.

Korttien luomisprosessin idean kehittäminen alkoi 2013 loppu syksyllä ja keväällä 2014 alkoi toteutus. Prosessi on toteutettu kolmessa syklissä. Jokainen sykli muodostui suunnittelusta, toiminnasta, havainnoinnista ja reflektoinnista. Suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynsin teoreettisia lähtökohtia, jotka koostuvat liikuntakasvatuksesta, leikistä, päivähoitosta, vieraskielisyydestä ja kolmeviisivuotiaiden lasten seuraavista kehityksen osa-alueista: lapsen motoristen ja sosiaalisten taitojen kehitys sekä puheen kehitys. Havainnoinnissa ja reflektoinnissa hyödynsin itseni lisäksi alan ammattilaisia, jotka ovat työskennelleet päiväkodissa jo useamman vuoden. Heidän palautteensa vaikutti merkittävästi korttien kehitykseen. Palautetta keräsin sähköpostitse ja haastatellen kasvotusten.

Palaute oli enimmäkseen positiivista. Leikit koettiin mielekkäiksi ja toimiviksi etenkin kielen opetuksessa. Korttien ulkonäöt koettiin käytännöllisiksi ja niiden kehittämiseen sain eniten ehdotuksia. Kortit todettiin toimiviksi kokonaisen liikuntatunnin suunnittelussa sekä yksittäisissä vapaissa hetkissä, kuten aamupäivän jatkona.

Asiasanat: liikuntakasvatus, leikki, päivähoito, vieraskielisyys, kehityksen osa-alueet: lapsen motoristen ja sosiaalisten taitojen kehitys sekä puheen kehitys

ABSTRACT

Onnila, Ilona. I play, I exercise, I learn! Supporting the Development of Children's Social and Foreign Language Skills. 65 p., 6 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services. Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social services.

The thesis aims to create a concrete and versatile tool which enables employees in early childhood education to support the development of children's social and foreign language skills. Additionally, the thesis aims to increase the amount of rewarding physical education in early childhood education. The end result was the creation of 40 exercise-play cards. One side of the cards can be utilized in pedagogic education while the other side can be employed in increasing the amount of physical education and in developing social and foreign language skills.

The development of the idea for the process of creating the cards began at the end of autumn in 2013, and the realization of the process, in turn, began in 2014. The process was conducted in three cycles. Each cycle consisted of planning, implementation, observation, and reflection. In the planning and implementation phases, theoretical premises were applied including physical education, play, daycare, foreign language, and the following areas of development in 3-5-year-old children: Motor skills, social skills, and the development of speech. Moreover, in the observation and reflection phases, the author was employed, as well as professionals who had been working in kindergarten for several years. Their feedback, in fact, had a significant impact in developing the cards. The feedback was collected via email and from face-to-face interviews.

Most of the aforementioned feedback was positive. The games were perceived as rewarding and functional, especially in language studies. The appearance of the cards was considered practical and their development received the most suggestions for their development. Furthermore, the cards were considered functional in planning an entire physical education class. They were also regarded as functional for individual vacant moments, such as being utilized as a continuation of morning assembly, for instance.

Keywords: physical education, play, daycare, foreign language, areas of development: the development of a child's motor skills, social skills, and the development of speech.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Tausta, tavoitteet ja aiemmat tutkimukset	7
2.2 Päivähoito Suomessa.....	9
2.3 Liikuntakasvatus päivähoidossa	11
2.4 Monikulttuurisuus ja vieraskielisyys päivähoidossa	12
3 KAKSI-VIISIVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS.....	14
3.1 Puheen kehitys ja toisen kielen vaikutus siihen.....	14
3.2 Motoristen taitojen kehitys	16
3.3 Sosiaalisten taitojen kehitys	18
4 LAPSEN LEIKKI JA SOSIAALISET TAIDOT	20
4.1 Lapsen sosiaalsiin taitoihin vaikuttavat tekijät.....	20
4.2 Leikki	23
4.3 Leikin ja kielen vaikutus sosiaalisten taitojen kehitykseen.....	24
5 KORTTIEN LUOMINEN	26
5.1 Korttien suunnittelu, toteutus ja palautteet.....	26
5.2 Korttien leikkien valinta, jaottelu ja käyttö	30
5.3 Eettisyys ja luotettavuus	31
6 POHDINTA	33
LÄHTEET.....	36
LIITE 1: OPINNÄYTETYÖN SUUNNITELMA	40
LIITE 2: KUVIA KORTEISTA	41
LIITE 3:LIIKUNTALEIKIT	42
LIITE 4: PALAUTEKYSYMYKSET PÄIVÄKODILTA	43
LIITE 5: APUA KORTTIEN TULKINTAAN	44
LIITE 6: LEIKIT	45

1 JOHDANTO

Lasten tulisi liikkua reippaasti kaksi tuntia päivässä heidän fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin takia. Lapsuudessa myös luodaan pohja liikunnanharrastamiselle sekä muille terveille elämäntavoille. Mediassa on ollut paljon esillä lasten liikunnan vähentyminen ja kuinka kuvittelemme lasten liikkuvan aina, mikä ei todellisuudessa pidä paikkansa. Liikunta ja Tiede -lehden artikkelissa käy ilmi, että arkisin kolmevuotiaista lapsista noin 40 % ja viikonloppuisin 50 % liikkuu vähintään kaksi tuntia päivässä. Myös MTV uutisoi 2011 Nuoren Suomen tutkimuksesta, jonka mukaan kolmannes alle kouluikäisistä lapsista liikkuu liian vähän. Uutisessa kerrotaan myös liikunnan kehittävän lasten ajattelua. (Sääkslahti, Soini, Mehtälä, Laukkanen & Iivonen 2013, 27; MTV uutiset 2011)

Varhaiskasvatuksessa liikunnan tulisi olla hyvin leikinomasta, koska leikki on lapsille luontainen tapa oppia ja kehittää itseään. Päivähoidossa lapset voivat oppia ja kehittää taitojaan vertaistuen sekä aikuisen ohjauksen avulla. Mediassa on ollut esillä, kuinka päivähoito tukee maahanmuuttajalapsia oppimaan suomen kieltä ja kulttuuria. Maahanmuutto on lisääntynyt Suomessa ja vieraskielisyys sekä monikulttuurisuus sitä mukaan päivähoitossa. Tarve kehittää uusia kielenopettamismenetelmiä varhaiskasvatuksessa on samalla kasvanut. (Helsingin Sanomat 2015.)

Opinnäytetyöni on kehittämispainotteinen, jossa toteutin tuotekehittelynä 40 liikuntaleikkikorttia. Korttien tarkoitus on antaa keino, jolla voidaan samanaikaisesti tukema lasten sosiaalisten taitojen kehitystä sekä vieraan kielen oppimista. Työn tarkoitus on myös antaa varhaiskasvatuksen työntekijöille keinoja, joilla he voivat lisätä lasten liikkumista. Päiväkodit ovat suunnitelleet kuinka toteuttavat liikuntakasvatusta ja usein liikunta sisällytetään viikko-ohjelmaan. Liikunnan tulisi kuitenkin olla osa lasten jokapäiväistä elämää. Korttien avulla liikuntaa voi lisätä vaikka aamupiiriin tai muuhun vapaaseen hetkeen.

Opinnäytetyön aiheen valintaan ajoi omat taidot ja kiinnostus liikuntaan sekä monikulttuurisuuteen. Kehityspanotteinen opinnäytetyö oli itsestään selvävalinta

luonteeni takia, mutta tuote sai ideansa päiväkodin työntekijän ehdotuksesta. Seuratessani mediaa ja tutkimuksia, joiden aiheet liittyivät teoreettisiin lähtökoh-
tiin, saivat ne vakuuttamaan työn tarpeellisuudesta. Teoreettisia lähtökoh-
tiani olivat liikuntakasvatus, vieraskielisyys, päivähoito, leikki sekä kolme-
viisivuotiaiden lasten kehityksen osa-alueista lapsen motorinen, sosiaalisten
taitojen ja puheen kehitys. Työn valintaani vaikutti myös halu lastentarhanpet-
tajan kelpoisuudesta sekä työn tuoma tieto tulevaisuuden ammattia varten.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Leikkiminen on lapsen luontainen tapa liikkua ja oppia. Lapsen hyvinvoinnin sekä terveyden kannalta on tärkeää tukea sekä kannustaa lasta liikkumaan. Varhaiskasvatuksen liikunnan perusteiden mukaan lapsen tulisi tehdä vähintään kaksi tuntia fyysisesti rasittavaa liikuntaa. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005,10.) Luvussa kerron mistä opinnäytetyöni on saanut alkunsa, sen tavoitteet ja tarkastelemiani tutkimuksia, jotka ovat saaneet minut entistä vakuuttuneemmaksi työni tarpeellisuudesta. Luvussa kerron myös hieman päivähoitosta, sen historiasta sekä laista. Kahdessa viimeisessä alaluvussa avaen hieman liikuntakasvatusta ja vieraskielisyyttä päivähoitossa.

2.1 Tausta, tavoitteet ja aiemmat tutkimukset

Opinnäytetyöni on toiminnallinen eli kehittämispainotteinen, minkä lopputuloksena syntyi tuote: liikuntaleikkikortit. Korttien tavoite on luoda monipuolinen vieraan kielen ja sosiaalisten taitojen kehittämisväline. Halusin myös lisätä mielekästä liikuntaa lasten ja heitä ohjaavien aikuisten keskuudessa. Korttien idea sai alkunsa Työyhteisö ja kehittäminen -harjoittelussani, jonka suoritin yksityisessä päiväkodissa. Päiväkoti on englanninkielipainotteinen ja heidän toiveensa oli kehittää liikuntatunteja. He kaipasivat uusia liikuntaleikkejä, joilla voitaisiin tukea lasten kielen ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Harjoittelun tuloksena syntyi päiväkodille liikuntaleikkikansio, jonka kehittämisprosessia jatkoin opinnäytetyösäni. Päiväkodin lisäksi kortteja voisi hyödyntää muullakin kuten liikuntakerhossa, suomenkielen kerhossa tai maahanmuuttajien valmistavassa luokassa. Tarkoituksena oli luoda mahdollisimman yksinkertaiset kortit, joita pystyy käyttämään ilman erillistä perehdytystä.

Korttien tavoite on tukea lasten sosiaalisten taitojen sekä vieraan kielen oppimista. Liikuntaleikkejä käytetään vieraan kielen opettamisessa, mutta sen vaikuttavuutta ei ole vielä tutkittu. Lisäksi liikuntaleikkien vaikuttavuutta ei ole tutkittu sosiaalisten taitojen kehittymiseen eikä näiden kolmen yhdistelmää ole tutkit-

tu. Löysin helposti tutkimuksia, joissa kerrottiin puheen kehityksen viivästyimestä, liikunnan vaikutuksesta terveyteen ja liikunnan määrään. Päätin tarkastella aiheeseeni liittyviä alueita erikseen. Valitsin tarkasteluun kaksi tutkimus, toinen käsitteli päiväkotilasten liikunnan määrää ja toinen sosioemotionaalisten taitojen ilmenemistä ja arviointia liikunnassa. Molempien väitöstilaisuudet ovat olleet tammikuussa 2015.

Anne Soinin tutkimus *Always on the move? Measured physical activity of 3-year old preschool children eli Jatkuvasti liikkeessä? Kolmevuotiaiden päiväkotilasten mitattu fyysinen aktiivisuus* Soini on halunnut työllään selvittää kolmevuotiaiden päiväkotilasten fyysistä aktiivisuutta ja selvittää mitkä tekijät mahdollistavat sekä estävät lasten fyysisen aktiivisuuden. Hän on kerännyt tietoa havainnoimalla kolmevuotiaiden päiväkotilapsia elo-lokakuussa 2010. Soinin väitöstyössä on kolme pääkysymystä. Ensimmäinen kysymys koskee suomalaisten kolmevuotiaiden lasten fyysistä aktiivisuutta, toinen ja kolmas kysymys liittyvät Suomen, Hollannin ja Australian 3-vuotiaiden vertailuun. Tuloksista käy ilmi, että Suomen päivähoitossa lapset liikkuvat kevyesti ja Varhaiskasvatuksen suunnitelman suositus, päivässä kaksi tuntia kuormittavaa liikuntaa, ei toteudun kuin 0–9 % seuratuista alle kouluikäisten lasten keskuudessa. Soini ehdottaa johtopäätöksissään, että lasten istumis- ja ruutuaika suositus tulisi sisällyttää Suomen varhaiskasvatuksen liikuntasuositukseen. Hän havaitsi lasten istuvan paljon. (Soini 2015, 13, 63–64, 94–99.)

3–4-vuotiaiden päiväkotilasten sosioemotionaalisten taitojen ilmeneminen ja arviointi liikunnassa on Katri Takalan tekemä väitöstutkimus, jonka päätavoitteet ovat sosioemotionaalisia taitoja kehittävän liikuntaintervention vaikuttavuuden arviointi sekä sosioemotionaalisten taitojen arviointimenetelmän kehittäminen. Taustoissa Takala kertoo varhaiskasvatuksen tarvitsevan kehittämistoimenpiteitä, koska lapsuudessa opittujen terveyteen liittyvien toimenpiteiden pysyvän todennäköisesti samoina aikuisuudessa. Lisäksi liikunta on yhteydessä lasten ja nuorten terveyteen sekä hyvinvointiin, jotka ovat yhteydessä lasten sosioemotionaalisiin taitoihin. Takala jakoi toteuttamisen kahteen osaan, 2003–2004 ja 2010. Ensimmäisessä osassa hän toteutti kahdeksan kuukauden intervention ensimmäistä pääkysymystä varten ja toisessa osassa hän keräsi tietoa sosio-

emotionaalisten taitojen arviointimenetelmän kehittämiseen. Takalalla oli tutkimuksessa koe- ja kontrolliryhmä. Tulosten mukaan sosioemotionaaliset taidot kehittyvät molemmissa ryhmissä eikä ryhmien välillä ollut tilastollisesti merkittävää eroa. Pohdinnassa Takala miettii syyksi intervention ja tuntien lyhyyttä. Pohdinnasta tuodaan myös esille, että päivähoidossa olisi hyvä tehdä yksityiskohtaisempia suunnitelmia kunkin lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittämiseksi. (Takala 2014, 13–14, 37–39, 52–53, 64–66.)

2.2 Päivähoito Suomessa

Käytännössä Suomen nykyinen päivähoitomuodon luominen aloitettiin 1973 lasten päivähoidosta annetun lain tultua voimaan, mutta periaatteessa sen juuret kantavat teollistumiseen ja kansakoulujärjestelmän synnyin vaiheisiin. Päivähoidon palvelujärjestelmän rakentaminen aloitettiin sotien jälkeen, kun Suomen yhteiskuntaa jälleenrakennettiin ja hyvinvointivaltion perusedellytyksiä luotiin. Suomen yhteiskunta koki voimakkaan muutosprosessin, jonka aikana ihmiset muuttivat enemmässä määrin kaupunkiin ja samalla äidit menivät kodin ulkopuolelle töihin. Perheet tarvitsivat apua lastenhoidossa ja hoitoapua saatettiin etsiä muun muassa lehti-ilmoitusten avulla. Tasa-arvoliike alkoi ajaa lasten oikeutta kunnalliseen päivähoitoon 1960-luvulla ja oikeus päivähoitoon tuli lain mukana vuonna 1973. Lain tultua voimaan kunta päätti perheen oikeudesta päästä päivähoiton piiriin, mutta 1985 jälkeen kaikille alle kolmevuotiaalle ja vuoden 1996 kaikille alle kouluikäisille lapsille tuli subjektiivinen oikeus päästä päivähoitoon. Lapsilla on edelleen subjektiivinen oikeus päästä päivähoitoon ja se mahdollistaa etenkin naisten osallistumisen työ- ja opiskelijaelämään. Päivähoitojärjestelmän voidaan ajatella lisänneen naisten tasa-arvoa sekä vastanneen etenkin työvoimapolitiikan tarpeisiin vaikuttamalla talouskasvuun. (Alila & Kinos 2014, 8–9; Pelastakaa lapset ry verkkolehti 2015.)

Suomessa kunta on velvollinen järjestämään päivähoiton niin, että se vastaa lasten kasvatuksellisia ja hoidollisia tarpeita. Lapsen päivähoito voidaan toteuttaa esimerkiksi leikkitoimintana, perhepäivähoitona, päiväkotihoidona tai muuna päivähoitotoimintana. Myös yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat voivat

järjestää päivähoidon. Yhteiskunta valvoo ja tukee päivähoitoa, myös yksityisten palveluntuottajien ja seurakuntien järjestämien päivähoitoa. Alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus päivähoitoon, kun vanhempien äitiys-, isyys- sekä vanhempainvapaa-oikeudet päättyvät. Vanhempien tulisi hakea päivähoitopaikkaa neljä kuukautta ennen hoidon tarvetta. Mikäli tarvetta ei ole pystytty ennakoimaan esimerkiksi työllistymisen tai opintojen takia, tulee vanhempien hakea hoitopaikkaa mahdollisimman pian tarpeen ilmetessä. Päivähoidossa lapsen omaehtoinen leikki on keskeisessä roolissa ja se otetaan huomioon suunnitelmallisessa sekä tavoitteellisessa vuorovaikutuksessa ja yhteistoiminnassa. (Asetus lasten päivähoidosta i.a.; Laki lasten päivähoidosta i.a.; Stake 2005, 11–12.)

Vanhempien kasvatustehtävää halutaan tukea päivähoitossa. Sitä suunniteltaessa otetaan huomioon vanhempien toiveiden lisäksi kansalliset säädökset, kansainvälinen lapsen oikeuksia määrittelevä sopimus sekä muut ohjaavat asiakirjat. Nämä luovat päivähoidon toteutuksen arvopohjat, jotka ovat lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehitykseen, lapsen etu, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus. Päivähoidon toiminnan keskeisimmät periaatteet pohjautuvat myös Suomen perusoikeussäännöksiin sekä muihin oikeussäätelyihin ja asiakirjaformaatteihin. Päivähoidon henkilöstön tueksi on luotu varhaiskasvatussuunnitelma, jonka avulla pyritään muun muassa edistämään yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta. Päiväkodit luovat omat varhaiskasvatussuunnitelmat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Hoidon periaatteisiin kuuluu lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen sekä turvattuun ja terveelliseen ympäristöön. Lapsella on myös oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, saada tarvitsemaansa erityistukea sekä omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. (Asetus lasten päivähoidosta i.a.; Laki lasten päivähoidosta i.a.; Stake 2005, 7, 12.)

2.3 Liikuntakasvatus päivähoitossa

Liikuntakasvatuksen tavoitteena on kasvattaa lapsi liikkumaan ja omaksumaan liikunnallisesti aktiivinen elämäntapa. Lapsuudessa opitut elämäntavat voivat jatkua samoin aikuisiälle asti ja liikkuminen on tärkeää kaikenikäisille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden eli VASU:n mukaan ohjatulla säännöllisellä liikunnalla on keskeinen rooli lapsen kokonaisvaltaisessa kehityksessä. Lasten tulisi saada harrastaa monipuolista liikuntaa joka päivä ja vaihtelevissa ympäristöissä, sillä liikkuminen mahdollistaa ja luo pohjan muun muassa lapsen fyysiselle kasvulle, luontaiselle kehitykselle sekä terveydelle. Liikunnalla voidaan luoda monipuolisia elämyksiä ja kokemuksia, joilla pystytään vaikuttamaan muun muassa lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen sekä itsetunnon vahvistamiseen ja minäkuvaan. Lapset yleensä pitävät liikkumisesta ja kokevat myös luontaista tarvetta siihen. 0-6-vuotiaiden liikkuminen on spontaania, mutta terveyden kannalta lasta tulisi kannustaa ja rohkaista liikkumaan hengästymiseen saakka useita kertoja päivässä. Lapset kaipaavat myös toistoa kehittääkseen kuntoaan ja taitojaan. (Stake 2005, 23; Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005,10–11, 17.)

Lapsilähtöisyys, monipuolisuus ja tavoitteellisuus ovat avainasemassa päivähoiton liikuntakasvatuksessa. Lapselle tulisi antaa mahdollisuus osallistua ohjattuun sisä- ja ulkoliikuntaan useita kertoja viikossa. Liikuntatunnin pituus riippuu lapsien kehitystasosta, joka työntekijän tulee ottaa huomioon aina suunnitelllessaan tuntia. Työntekijöiden tulisi tukea lasten luontaista uteliaisuutta, liikkumishalua ja –nautintoa. Aikuisen tulisi antaa lapsen liikkua mahdollisimman paljon, koska fyysiset kokemukset vaikuttavat myös lapsen minän rakentumisen. Liikkuminen yhdessä muiden kanssa ja mahdolliset yhteisleikit tukevat myös lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä. Päivähoiton liikunnassa lapselle olisi hyvä antaa tilaisuuksia kokea erilaisia liikkumistapoja ja mahdollisuuksia tutustua omaan kehoonsa sekä sen hallintaan. Lapsille tulisi antaa mahdollisuus myös kehittää aistien kautta tulevan tiedon vastaanottamista, käsittelyä ja oivaltamista. Aikuisten tulisi mahdollistaa myönteiset kokemukset ja rohkaista lasta kokeilemaan rajojaan, luottamaan omiin kykyihin sekä ilmaisemaan itse-

ään liikkumalla. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 15, 17, 24; Karvonen 2009, 89.)

2.4 Monikulttuurisuus ja vieraskielisyys päivähoidossa

Maahanmuutto on lisääntynyt Suomessa, etenkin pääkaupunkiseudulle. Samalla myös monikulttuurisuus ja vieraskielisyys ovat lisääntyneet päivähoidossa ja peruskoulussa. Tilastokeskuksen mukaan 1.1.2014 Helsingissä 0–6-vuotiaista lapsista noin 15 % oli vieraskielisiä lapsia. Tilastossa vieraskielisillä tarkoitetaan muita kuin suomen, ruotsin ja saamenkielisiä lapsia. Puhutuimmat kielet maahanmuuttajien keskuudessa ovat venäjä, viro, somali ja englanti. Lehdissä on ollut myös artikkeleita, kuinka etenkin Itä-Helsingissä saattaa olla yli neljännes lapsista maahanmuuttajia. (Helsingin kaupunki & Tilastokeskus 2014, 6, 10, 15.)

Varhaiskasvatuksessa tulee ottaa huomioon lapsen oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin, mutta ensisijainen vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin kehittymisestä ja säilyttämisestä on vanhemmilla. Päivähoidontyöntekijöiden tulee kannustaa lasta puhumaan äidinkieltään ja tukea vanhempia ylläpitämään omaa kieltään ja kulttuuriaan. Päivähoidossa lapsella on hyvä mahdollisuus oppia kantaväestön kieltä ja kulttuuria luonnollisissa tilanteissa kasvattajien ja toisten lasten kanssa. Vieraskielisestä lapsesta kasvaa monikielinen lapsi, kun häntä tuetaan tarpeeksi omaksumaan ja käyttämään uutta kieltä. Kun päivähoidossa pyritään opettamaan lapselle uusi kieli, tulee työntekijöiden ottaa huomioon lapsen oman äidinkielen kehitys. Liian varhain uuden kielen opettaminen voi vaikuttaa kielteisesti lapsen omaan äidinkieleen, esimerkiksi hidastamalla sen kehitystä. (Stake 2005, 39–42.)

Yhteisen kielen avulla lapset kokevat yhteenkuuluvuutta ja se helpottaa sosiaalisten suhteiden luomista. Varhaiskasvatuksen tärkeimpiä tavoitteita on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tukea lasta sosiaalisessa kehityksensä. Myös laki lasten päivähoidosta velvoittaa päivähoitoa tukemaan lapsen sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Päivähoidossa vieraskielisyyden lisään-

tyminen vaatii yleensä päivähoidon työntekijöiltä enemmän suunnitelmallista kielenopetus- ja kulttuurillista sopeuttamistoimintaa. Päivähoidon työntekijöiden tulee kehittää erilaisia ja monipuolisia menetelmiä erilaisille oppijoille. Ajan kanssa lapsi oppii yhdistämään kielen toimintaa ja etenkin mukavassa toiminnassa oppiminen tehostuu, kuten leikissä. Lapsen oppiessa kielen, saa hän paremmat kommunikointitaidot ja uuden kulttuurin tavat on helpompi ymmärtää. (Laki lasten päivähoidosta i.a.; Stake 2005, 15, 19, 35.)

3 KAKSI-VIISIVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS

Lapset kehittyvät aina yksilöllisesti. Eroavuuksia voidaan havaita myös samassa perheessä kasvaneilla lapsilla. Kehitykseen vaikuttaa ympäristön lisäksi myös synnynnäiset ominaisuudet. Lapsia tarkkailemalla on kuitenkin pystytty määrittelemään, minkälainen kehitys on missäkin iässä ominaista. Esimerkiksi lapsi oppii kävelemään noin vuoden ikäisenä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan lyhyesti kaksi-viisivuotiaiden lasten puheen, motorisen ja sosiaalisten taitojen kehitystä.

3.1 Puheen kehitys ja toisen kielen vaikutus siihen

Lapsen kieli kehittyy nopeasti ensimmäisten kolmen elinvuoden aikana. Noin kahdenvuoden iässä lapsella alkaa mikä-vaihe, jolloin lapsi on kiinnostunut tietämään asioiden ja esineiden nimiä. Lapsi oppii uusia sanoja ja sanavarasto laajenee. Kaksivuotias lapsi oppii yhdistelemään sanoja ja alkaa käsittämään sanojen olevan yhteisöllisesti sovittuja nimiä eri asioille. Kolmevuotias on innokas oppimaan uusia sanoja ja oppii uusia sanoja päivittäin. Oppimistahti on yksilöllistä, mutta vanhemmat voivat tukea lasta oppimaan puhumalla esimerkiksi siitä, mitä he tekevät lapsen kanssa ja vastaamalla lapsen kysymyksiin. Etenkin mikä-vaiheessa lapsi kokee vastauksen saannin tärkeäksi. Erot kaksivuotiaiden sanavaraston suhteen ovat isoja. Joku lapsi osaa muutaman sanan ja toinen satoja sanoja. Sanoja lapsi ymmärtää kuitenkin enemmän kuin pystyy itse tuottamaan. Kaksi- ja kolmevuotiaan sanavarastoon kuuluu aluksi paljon substantiiveja ja verbejä, myöhemmin adjektiivien, pronomien ja partikkeleiden käyttö lisääntyy. Kolmevuotiaan lapsen puheessa voi huomata muun muassa preesens- ja imperfektimuotoja sekä monikon tunnusta. (Eronen Kanninen, Katainen, Kauppinen, Lähdesmäki, Oksala, Paavilainen & Penttilä 2001, 65–67; Lyytinen 2014, 51, 55, 58–59, 65.)

län myötä lasten sanavarasto laajenee ja puhetyyli kehittyy. Neljävuotiaan lapsen puhetyyli on lähellä aikuisen puhetta ja siksi hyvin ymmärrettävää. Lapsi

oppii nopeasti arkielämässä lausetyypit käsky-, kiello- ja kysymyslauseet. Apuverbien, kiello- ja kysymyssanojen avulla lapsi tarkentaa ilmaisujensa merkitystä. Syy nopeaan kehitykseen on lapsen luontainen halu saada aikaan toimintaa, halu mielipiteen ilmaisuun ja asioihin vaikuttamiseen. Neljävuotias lapsi kehittyy myös eri aikamuotojen käytössä, verbien taivutuksissa, adjektiivinen vertailuasteissa sekä paikan ja sijainnin kertomisessa. Lapsi hahmottaa paikan ja sijainnin ensin itsensä kautta, esimerkiksi hän voi sanoa pallon olevan hänen takanaan tai lampun olevan hänen yläpuolellaan. Samalla lapsi aloittaa vastakohtaparien hahmottamisen, päällä ja alla sekä edessä ja takana. (Eronen ym. 2001, 66–67; Lyytinen 2014, 57–65.)

Viisivuotiaana lapsi oppii, että paikan määritelmän voi vaihtaa näkökulman mukaan, esimerkiksi pallo on oven edessä. Viisivuotiaalla puhe on tarkentunut, koska hän alkaa ymmärtämän enemmän paikka- ja sijaintikuvauksia sekä eri asioiden kuvauksia. Neljä- ja viisivuotiaat kiinnostuvat kuvailevista ominaisuuksista, esineiden koosta, muodoista ja väreistä. Tämä on jatkoa Mikä-vaiheelle ja sitä seuraa myöhemmin Miksi-vaihe. Miksi vaiheessa lapsi haluaa tietää syy- ja seuraussuhteita, kuten miksi talvella sataa lunta. Puheentarkentumisen lisäksi lapsen puheessa esiintyy eri sanaluokkia saman verran kuin aikuisilla ja hänen puheen ääntämisensä yleiskielen mukaisempaa. Yleensä viisivuotias lapsi hallitsee perussäännöt lauseiden muodostamisen sekä sanojen taivuttamisen suhteen, mutta taito kehittyy vielä myöhemmin koulussa. (Eronen ym. 2001, 66–67; Lyytinen 2014, 57–65.)

Toinen kieli vaikuttaa lapsen puheen oppimiseen. Vaikutus riippuu siitä missä vaiheessa toinen kieli tulee mukaan lapsen elämään ja missä määrin. Lapsi voi olla kaksi- tai monikielisestä perheestä tai hän voi oppia toisen kielen myöhemmin päiväkodissa tai koulussa. Lapsi voi oppia myös uuden kielen adoption tai maahanmuuton takia. Kaksi- tai monikieliseksi lasta voi kutsua vasta siinä vaiheessa, kun hän pystyy muodostamaan merkityksellisiä ja lähelle täydellisiä lauseita molemmilla tai useammalla kielellä. Kaksi- ja monikielisissä perheissä lapset voivat oppia useamman kielen samanaikaisesti tai peräkkäin. Samanaikaisesti opitut kielet ilmenevät niin, että lapsi osaa puhua molempia kieliä ennen kolmatta ikävuotta. Toinen kieli opitaan kolmannen ikävuoden jälkeen peräkkäi-

sessä oppimisessa. Aluksi kaksikielisen lapsen sanavaraston kehitys on kieli-kohtaisesti hitaampaa kuin yksikielisen. Neljänteen ikävuoteen mennessä kaksikielinen on kirinyt yksikielisen lapsen kehityksessä. Kaksikielinen lapsi hahmottaa kuitenkin jo kolmen vanhana kielten erot, esimerkiksi kumpaa kieltä puhuu äidin kanssa ja kumpaa kieltä isän kanssa. (Silvén 2002, 125; Silvén 2010, 142–143, 147)

Lapsen kokemukset kielestä ohjaavat hänen oppimista, esimerkiksi kuinka paljon hän kuulee ja pääsee itse käyttämään äidinkieltään tai äidinkieliään. Kaksi- ja monikielisille lapsille on hyvin tyypillistä sekoittaa kieliä keskenään varhaislapsuudessa. Esimerkiksi noin neljävuotiaana lapsi hallitsee kohtalaisen hyvin eri sanastot, mutta sanojen ja lauseiden muodostamiset saattavat aiheuttaa haastetta. Aktiivisesti käytössä olevat kielet vaikuttavat väistämättä toisiinsa. Mikäli lapsi on oppinut kielet peräkkäin, niin yleensä ensin opittu kieli on aluksi vahvempi. Sama koskee myös muita myöhemmin opittuja kieliä. Lapsen äidinkielestä tulee hänelle viitekehys, johon hän vertaa kaikkia muita kieliä. Lapsi vertaa muun muassa äänteiden, ääntämisen ja lauserakenteiden eroja. Uuden kielen oppimisprosessi eroaa synnynnäisesti tai varhaislapsuudessa opitun kielen oppimisprosessista. Uuden kielen oppimisnopeuteen vaikuttaa muun muassa lapsen oppimisvalmiuden, kuinka lähellä uusi kieli on omaa äidinkieltä sekä ympäristö. Lapsen on helpompi oppia uusi kieli, kun hän kuulee sitä säännöllisesti ympäristössään ja hallitsee vähintään äidinkiелensä alkeet. (Silvén 2002, 126–127; Silvén 2010, 147–148.)

3.2 Motoristen taitojen kehitys

2–3-vuotiaat lapset ovat motorisilta taidoiltaan alkeisvaiheessa, jossa liikkeet ovat vielä koordinoimattomia ja epärytmisiä. Leikki-iässä lapset ovat yleensä vilkkaita ja innokkaita liikkumaan. He kehittävät karkeamotoriikkaansa, haluavat oppia tuntemaan ympäristöään ja sen toimimismahdollisuuksia. Erilaiset välineet ja tavarat kiinnostavat kuten myös niiden käyttö. Kaksivuotias lapsi harjoittaa tasapainoaan, harjoittelee juoksemista, pysähtymistä, suunnanmuutoksia ja tavaroiden kantamista kävellessä sekä erilaisia kävelytyylejä erilaisilla alustoilla.

Kaksivuotias on kiinnostunut erilaisista hypyistä, pyörimisestä, kierimisestä, matalla puomilla seisomista ja kiipeilyn aloittamisesta. Myös pallon käsittelyn opettelu on yleensä kaksivuotiaasta kivaa, mutta heitot ovat yleensä suuntaamattomia, ilmassa lentävään palloon reagointi liian haastavaa ja palloa potkitaan suoralla jalalla, hyvin vähäisellä kehonliikkeellä. Kolmevuotiaana lapsi jatkaa taitojen kehittelyä, jolloin koordinaatiokyky kehittyy ja perusliikuntamuodot täydellistyvät. Lapsi alkaa reagoida nopeammin, esimerkiksi ilmassa liikkuviin palloihin, pysähtymään nopeammin kesken juoksun ja saa satunnaisesti pallon kiinni. Kolmevuotias kehittyy hyppimisessä, tasapainoilussa suoran viivan ja puomin päällä sekä pallon potkaisemisessa ja heitossa. Kolmevuotias saattaa aloittaa myös kuperkeikan harjoittelun. Kaksi- ja kolmevuotiaat opettelevat oman kehonhallintaan itsenäisesti ja heillä on voimakashalu jäljitellä muita. Kaksi- ja kolmevuotiaat innostuvat usein, kun huomaavat ison joukon ihmisiä tekemässä samaa liikettä, kuin he. (Eronen ym. 2001, 63; Karvonen 2000, 34; Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 50–51, 58–62.)

Kolme- viisivuotiaat lapset ovat motorisilta taidoiltaan perusvaiheessa. Tässä vaiheessa lapsi kehittää kehon liikkeiden kontrollia, koordinaatiokyvyn ja rytmin parantamista. Lapsi kehittää aikaisemmin oppimiaan taitojaan ja oppii yhdistämään niitä, esimerkiksi noin neljävuotiaana lapsi oppii yhdistämään juoksun sekä hyppimisen ja noin viidenvanhana lapsi oppii heittämään palloa korkealle sekä ottamaan sen kiinni ilmasta. Neljävuotiaana lapsi oppii kohdistamaan heitonsa, hän pystyy tasapainoilemaan 3–4 sekuntia, hän kehittyy entisestään eri hyppytekniikoissa ja pallon potkimisessa. Lapsi kehittyy kiipeilyssä ja hänen juokсутekniikkansa kehittyy ja muodostuu tehokkaammaksi lapsen lähestyessä viidennettä elinvuottaan. Viisivuotiaana lapsen juoksunopeus ja – matka kasvavat, hän jaksaa hyppiä kauemmin, korkeammalle sekä pidemmälle. Viisivuotias lapsi kehittyy tasapainoilussa niin, että kykenee seisomaan yhdellä jalalla. Pallonheitossa lapsi oppii ottamaan pienen pallon kiinni pelkillä käsillä. Lapsen kehittyessä motorisesti, hän pystyy seuraamaan paremmin muita ihmisiä liikkueksaan ja esimerkiksi välttämään muihin törmäämisen kesken juoksemisen. (Eronen ym. 2001, 63; Karvonen 2000, 34; Karvonen ym. 2003, 45–51.)

3.3 Sosiaalisten taitojen kehitys

Alle kolmevuotiaat lapset eivät opeta ryhmässä toisilleen kuinka toisia tulee kohdella, mutta he oppivat huomioimaan toisiaan. Juuri kaksivuotta täyttäneelle lapselle on ominaista kohdella muita saman ikäisiä ja nuorempia lapsia kuin esineitä, esimerkiksi kaksivuotias saattaa kaataa toisen lapsen tai lyödä. Näissä tilanteissa lasta tulisi ohjeistaa kuinka muita lapsia tulee kohdella. Lapsi on aluksi itsekeskeinen ja arvioi asioita pääsääntöisesti omasta näkökulmastaan, mutta kehittyessä hän alkaa ymmärtää elävän ja elottoman eron. Myöhemmin lapsi hahmottaa myös olevansa eri ihminen kuin toinen lapsi, mutta hän ei kykene vielä erottamaan toisen ajattelua tai tunteita omastaan. Kaksivuotias lapsi saattaa nauttia muiden lasten huomiosta ja ilahtua yhteisestä toiminnasta, mutta hän on enemmän rinnalla leikkijä kuin yhdessä leikkijä. Lapsella voi olla ystäviä, mutta aikuisen tukea ja ohjausta tarvitaan lasten yhteisiin leikkeihin, esimerkiksi lelujen jakamiseen ja kuinka leikitään sopuisasti. Kolmevuotias lapsi alkaa ottaa paremmin huomioon, tiedostamaan ja tunnistamaan toisten lasten tunteita paremmin kuin kaksivuotias. Kolmevuotias lapsi alkaa kaivata muita lapsia ympärilleen ja yhteisiä leikkejä heidän kanssaan. Lapsi oppii yhteisiä pelisääntöjä leikkiessään muiden kanssa ja saadessaan aikuiselta tukea ja ohjausta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 150–151, 162; Keltikangas-Järvinen 2012, 62–63, 162; Pulkkinen 2002, 114.)

Samalla kun lapsi kasvaa, kasvaa myös muiden ihmisten merkitys hänen elämässään. Lapsi kokee vanhemmat ja lähimmäiset vielä tärkeäksi, mutta vanhemmista erossa olo helpottuu iän myötä ja lapsi alkaa nauttimaan enemmän muiden ihmisten läsnäolosta kuin aikaisemmin. Lapsi kehittää sosiaalisia taitoja leikkimällä muiden kanssa. Neljävuotiaana lapsen itsekeskeisyys vähenee ja hänen on helpompi ottaa muita enemmän huomioon. Lapsen on helpompi jakaa lelujaan, joustaa ja odottaa vuoroaan. Neljävuotiaalla on vielä vaikeuksia tulla toimeen muiden kanssa ja hallita tunteitaan, mutta hänen sosiaalinen kyvykkyytensä kasvaa. Neljävuotias harjoittelee ja viisivuotias osaa jo neuvotella asioita. Neuvottelutaito, joustaminen ja tunteiden sanottaminen auttavat viisivuotiasta ystävyysuhteissa, joiden merkitykset kasvavat lapsen elämässä. Ystävyysuhteiden tärkeys lisää lapsen halua saada hyväksyntää ja sitä voidaan hakea

myös leuhkimalla. Neljä- ja viisivuotiaat lapset kaipaavat aikuisilta tukea ja ohjausta ystävyysuhteisiinsa sekä ryhmässä toimimiseen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 51, 162; Pulkkinen 2002, 83–84; Poikkeus, Aro & Adelius-Jokivuori 2014, 286–295.)

4 LAPSEN LEIKKI JA SOSIAALISET TAIDOT

Sosiaaliset taidot on opittuja ja niiden avulla ihmiset selvittävät sosiaaliset tilanteet. Sosiaalisten taitojen kehitykseen vaikuttaa lapsen geeniperimä, kasvatus ja ympäristön luomat kokemukset. Lapsen geeniperimä ei estä lapsen sosiaalisten taitojen kehitystä, mutta ne voivat helpottaa lasta omaksumaan helpommin ympäristön hyväksymiä käyttäytymisnormeja. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään lyhyesti sosiaalsiin taitoihin vaikuttavia tekijöitä, kuten kiintymyssuhde, temperamentti, aikuisen ja ryhmän vaikutus. Toisessa alaluvussa käsitellään leikin merkitystä ja vaikutusta sosiaalisten taitojen kehitykseen sekä kuinka kieli vaikuttaa leikkiin.

4.1 Lapsen sosiaalsiin taitoihin vaikuttavat tekijät

Kiintymyssuhde on periaatteessa lapsen ensimmäinen sosiaalinen taito ja hän luo sen ensimmäisenä häntä hoitavaan/hoitaviin henkilöihin, kuten vanhempiansa. Kiintymyssuhteissa lapsi oppii vuorovaikutuksen perusasiat, kuten kuinka ihmiset toimivat keskenään ja suhtautuvat toisiinsa. Suhteen laatu vaikuttaa lapsen myöhempisiin ihmissuhteisiin. Turvallinen kiintymyssuhde luo hyvän perustan tuleville ihmissuhteille, kun taas turvaton kiintymyssuhde saattaa aiheuttaa esimerkiksi sen, että ihminen luo kohtuuttoman kovat vaatimukset muille ihmisille, eikä kukaan pysty tyydyttämään hänen tarpeitaan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 153–156; Keltikangas-Järvinen 2012, 39–40.)

Lapsen temperamentilla on merkittävä rooli, kun lapsi kehittää sosiaalisia taitojaan. Temperamentti on osittain geneettinen, mutta sen kehittymiseen vaikuttaa myös kokemukset ja iän tuoma kypsyminen. Esimerkiksi kokemuksina voidaan pitää lapsuuden kasvatusta ja hoitoa, kun taas iän tuomaan kykyä hillitä reaktioita tai toisen toimintatavan valitseminen ovat iän tuomaa kypsymistä. Temperamentti selittää myös, miksi kaikki kokevat ja reagoivat samanlaisiin asioihin erilailla. Temperamentti vaikuttaa siihen, kuinka ihminen reagoi, kuinka voimakkaasti sekä kuinka hän toimii erilaisissa tilanteissa. Se vaikuttaa myös siihen,

mitkä asiat herättävät ihmisen mielenkiinnon ja mitkä asiat hän ohittaa. Temperamentti rakentuu siis erilaisista ihmiselle itselleen tyypillisistä taipumuksista ja valmiuksista, jotka erottavat ihmiset toisistaan ja tekevät heistä yksilöitä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 28–30; Keltikangas-Järvinen 2012, 59; Pulkkinen 2002, 74.)

Mikään temperamentin piirre ei estä sosiaalisuutta ja sosiaalisten taitojen oppimista, mutta joidenkin temperamentin piirteiden ansiosta ne ovat luontevampia. Sosiaalisuus on yksi temperamentin piirre, joka saa ihmisen nauttimaan luontaisesti muiden seurasta ja hakeutumaan ennemmin muiden seuraan, kuin olemaan yksin. Muita temperamentin piirteitä, jotka vaikuttavat lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen, ovat muun muassa empatia, hienotunteisuus ja toisen tunteiden ymmärtäminen. Empatian avulla ihminen pystyy asettumaan toisen ihmisen asemaan ja sen avulla ihminen aistii herkemmin muiden ihmisten sosiaalisille signaaleita, jotka viestittävät muun muassa haluja, tarpeita ja tunteita. Empatia tukee ihmisen sensitiivisyyttä eli tunneherkkyyttä. Sosiaalisuus tukee siis ihmistä hakeutumaan muiden seuraan, mutta edellä mainitsemani temperamentin piirteet auttavat ihmisen kykyä olla sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa eli tukevat hänen sosiaalisia kompetenssejaan. Näihin taitoihin kuuluu muun muassa kyky ymmärtää toisten ihmisten tunnetilojen muutoksia, neuvotella, sovitella, kompromissien tekeminen sekä analysoida sosiaalisia tilanteita ja tilanteisiin johtavia syitä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50, 59, 62–63; Pulkkinen 2002, 84.)

Lapsi tarvitsee vuorovaikutustilanteita ja aikuisen ohjausta näissä tilanteissa kehittääkseen sosiaalisia taitojaan. Vuorovaikutustilanteissa lapsi saa mahdollisuuden oppia hallitsemaan ja ymmärtämään omia sekä muiden tunteita. Kun lapsi kokee onnistuneensa vuorovaikutustilanteessa ja saa arvostusta sekä hyväksyntää, etenkin ryhmässä, niin se vaikuttaa positiivisesti hänen itsekunnioitukseen ja se vahvistaa lapsen perusturvallisuutta. Ryhmässä oleminen voi opettaa lapselle sovittujen sääntöjen noudattamista, kuinka neuvotellaan, kuinka sovitellaan, erilaisia toimintatapoja, työnjakoa ja tunteiden jakoa, kuten onnistumisen iloa sekä epäonnistumisen tuottaman pettymystä. Ryhmässä lapsi pääsee kokemaan myös yhteisöllisyyttä ja sovittamaan omat tavoitteensa vas-

taamaan ryhmän tarpeita. (Keltikangas-Järvinen 2012, 162; Pulkkinen 2002, 112–115.)

Lapsiryhmän dynamiikka vaikuttaa lapseen ja lapset vaikuttavat ryhmädynamiikkaan. Ryhmä ei tee lapsesta sosiaalista, vaan se tukee lapsen aikaisempaa käyttäytymismallia. Esimerkiksi ujo lapsi saattaa vetäytyä herkemmin ryhmässä. Lapset vaikuttavat yksilöllisesti ryhmään ja ryhmään vaikuttavat myös muun muassa aikuisen ohjaus ja palaute lapsille sekä ryhmän ilmapiiri ja koko. Aikuisen tulisi opastaa lasta asettumaan toisen ihmisen asemaan ja näkemään asioita toisen ihmisen kannalta. Aikuiset voivat opastaa lapsia myös näyttämällä hyvää esimerkkiä. Ilman aikuisen ohjausta ja tukea lapsi saattaa jäädä muun muassa itsekeskeiselle tasolle tai joku lapsi voi joutua kiusaamisen kohteeksi ryhmässä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 218; Keltikangas-Järvinen 2012, 149–150; Pulkkinen 2002, 113–115.)

Lapsi voi joutua kiusaamisen kohteeksi myös silloin, kun aikuinen antaa hänelle negatiivista palautetta muiden kuullen. Vaikka palaute olisi tarkoitettu yhdelle lapselle, silti koko ryhmä reagoi siihen. Lapsi saattaa muun muassa ahdistua tai pelästyä, koska ei osaa erottaa kuka ryhmästä saa negatiivista palautetta ja kokee itse saavansa sitä. Lapsi keskittyy hyvin intensiivisesti itsensä saadessaan julkisesti negatiivista palautetta. Hän keskittyy etenkin tunteidensa hallitsemiseen, jolloin palaute ei välttämättä saavuta lasta. Käytös mistä lapsi on saanut negatiivista palautetta voi lisääntyä. Varsinkin niissä tilanteissa, joissa lapsi arvostaa enemmän muiden lasten mielipidettä itsestään, kuin aikuisen mielipidettä lapsesta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 217; Keltikangas-Järvinen 2012, 156–168; Pulkkinen 2002, 113.)

Vuorovaikutustilanteissa lapsi kehittää taitoaan reagoida muiden sosiaalisiin signaaleihin, mutta kun lapsia on enemmän kuin kaksi, signaalien havainnoinnista tulee haastavampaa. Lasten vuorovaikutus lisääntyvät aina eksponentiaalisesti ryhmän kasvaessa. Esimerkiksi kolmannen lapsen tullessa mukaan kahden lapsen leikkiin, muuttuu kahden lapsen vuorovaikutustapahtuma myös keskenään kolmannen lapsen lisäksi. Mahdollista on myös, että aluksi kaksi sovuksa leikkinyttä lasta, alkaa tapella keskenään. Ryhmän kasvaessa vuorovaiku-

tukset siis moninkertaistuvat. Mikäli vuorovaikutustapahtumat kasvavat hallitsemattomaan kokoon, verrattuna lasten taitoon vastaanottaa signaaleja, voi ryhmässä aikaisemmat säännöt muuttua. Lapsien käytös voi muuttua aggressiiviseksi, kun he menettävät tilanteen hallinnan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 214–219; Keltikangas-Järvinen 2012, 157.)

4.2 Leikki

Yhdistyneiden Kansakuntien luoman Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella tulisi olla oikeus leikkiä. Leikkiminen on lapsen luontainen tapa oppia ja käsitellä asioita. Mitä vapaampaa leikki on eli mitä vähemmän aikuinen ohjaa lapsen leikkiä, sitä enemmän lapsen omat ajatukset heijastuvat leikistä. Vapaaleikki auttaa lasta käsittelemään ajatuksiaan, etenkin niitä asioita mitkä ovat hänelle uusia, monimutkaisia tai vaikeita. Esimerkiksi lääkärikäynnin jälkeen lapsi saattaa toistaa pehmolelulle asioita mitä hänelle on tehty lääkärissä. Vapaaleikki kehittää lapsen eri toimintatapoja, mutta se ei varsinaisesti lisää lapsen kykyjä, taitoja ja tietoa. Esimerkiksi lapsen kognitiiviset ja sosiaaliset taidot kehittyvät, kun hän saa ohjausta muilta ihmisiltä. Lapsen leikkiessä muiden kanssa oppii hän vuorovaikutustaitoja ja itsehillintää, koska hän joutuu ristiriitaisiin tilanteisiin omien halujensa ja leikin sääntöjen takia. Lapsi joutuu vastustamaan välittömiä ärsykeitä, mutta vuorovaikutus- ja yhteisölliset tilanteet muiden lasten kanssa auttavat häntä yksilöllisessä kehitysprosessissa. (Vähänen 2004, 44–45; Hänninen 2004, 161–162; Lindqvist 2004, 171; Unicef, Yleissopimus lapsen oikeuksista i.a.)

Leikin kautta lapset pystyvät olemaan luontaisesti muiden lasten kanssa sosiaalisessa kanssakäymisessä. Jokainen leikkijä vaikuttaa leikin kulkuun ja leikki antaa tietoa muista leikkijöistä. Leikissä lapsi jäljittelee näkemäänsä ja saa mahdollisuuden kokeilla uutta. Aikuisen on hyvä seurata lapsen vapaata sekä ohjattua leikkiä. Leikeistä ilmenee muun muassa lapselle merkityksellisiä asioita ja kehitystasoa. Lapsi aloittaa leikkien harjoittelun kolmen kuukauden iässä, jolloin hän tunnustelee esineitä käsillä ja suullaan. Kaksi–kolmevuotiaana lapsi harjoittelee esittäviä leikkejä ja yhden-kahden lapsen ryhmässä. Kolme-

neljävuotiaana leikki kehittyy roolileikeiksi, missä harjoitellaan sosiaalisia taitoja sekä yhdessä leikkimisen sääntöjä. Neljä-viisivuotiaana lapset leikkivät mielellään yhteisleikkejä ja opettelevat sääntöleikkejä. Viisi-kuusivuotiaat leikit monipuolistuvat taitojen ja mielikuvituksen ansiosta. Yhteisleikit, neuvotteluleikit ja sääntöleikit luonnistuvat. Iän myötä lapsi pystyy keskittymään ja toimimaan paremmin useampaan lapseen ryhmässä. Pienemmät lapset seuraavat mielellään vanhempia lapsia ja oppivat samalla heitä seuraamalla. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 20–21; Helenius 2004, 42, 47–49; Keltikangas-Järvinen 2010, 213–214.)

4.3 Leikin ja kielen vaikutus sosiaalisten taitojen kehitykseen

Iän myötä lapset hakeutuvat luontaisemmin muiden lasten seuraan ja haluavat pitää yllä hyvää ilmapiiriä, vaikka vuorovaikutuksessa olisi ongelmia. Leikki luo lapsille puitteet toimia yhdessä sekä tehdä ja kokea hauskoja asioita yhdessä. Ne tuovat iloa lasten elämään ja tukevat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Leikki luo pohjan lasten vuorovaikutustilanteille ja ystävyyssuhteille sekä ilmentää suhteiden luonnetta. Lasten ryhmätaidot kehittyvät heidän leikkiessään yhdessä ja saadessaan aikuiselta ohjausta eri tilanteiden hoitamiseen. Lapsi tarvitsee myönteisiä ryhmäkokemuksia voidakseen kehittyä. Lapsi, jolla on vähäinen kokemus ryhmäleikeistä tai omaa puutteelliset leikkitaidot, vaati aikuiselta erityistä valppautta ja tilannetajua ohjauksen suhteen. Vaarana on, että lapsi jää ryhmän ulkopuolelle, joka voi vaarantaa hänen kehityksensä. (Hakkarainen 2008, 65; Hänninen 2004, 150, 156; Keltikangas-Järvinen 2010, 192.)

Lapsi kaipaa aikuisten ja muiden lasten tukea kehittääkseen itseään leikkijänä. Haastetta yhteisleikeille luo puutteelliset leikkimistaidot, jotka voivat johtua vaikeuksista puhumisen suhteen. Myös kulttuuri ja kielimuuri luovat haastetta yhteisleikille. Leikkiminen tukee lapsen puheen oppimista, sanavaraston ja kielen hallinnan kehitystä. Leikkiessään muiden kanssa lapsi kehittää puhettaan, koska lapsi haluaa muun muassa ilmaista muille mitä hän aikoo tehdä tai haluaa muiden tekevän. Esimerkiksi maahanmuuttajalapsi voi oppi noin vuodessa puhumaan ja ymmärtämään uutta kieltä saadessaan vuorovaikutussuhteita mui-

den lasten kanssa. Maahanmuuttajalapsi saattaa puhua eri kieltä perheen ja ystävien kanssa. Lisäksi yhteinen kieli saa lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja hän voi kokea yhteisen kielen olevan enemmän sosiaalisesti hyväksyttävämpää. Samasta syystä esimerkiksi kaksikieliset lapset oppivat nuorena vaihtamaan toiseen äidinkieleensä tarvittaessa. Kaksi- ja monikieliset lapset voivat vaihtaa toiseen kieleen monesta eri syystä. He voivat esimerkiksi vaihtaa kielen, jotta toinen voisi ymmärtävää heitä paremmin tai he saattavat haluta jättää toisen ihmisen keskustelun ulkopuolelle. Aikuisen tulisi opastaa lasta ymmärtämään mihin tietoisesti kielen vaihtaminen voi johtaa. Kielen avulla lapsi pystyy osoittamaan sosiaalisia taitojaan. (Hänninen 2004, 156; Hakkarainen 2008, 35–36, 65; Silvén 2002, 126–127.)

5 KORTTIEN LUOMINEN

Ajatus korteista alkoi kypsyä loppu syksyllä 2013 ja työstäminen seuraavana keväänä. Prosessissani halusin hyödyntää Kurt Lewinin toimintatutkimus sykliä, jonka pohjalta lähdin nitomaan ideoitani yhteen (Liite 1). Lewinin ajatuksesta kehittynyt sykli koostuu neljästä vaiheesta: suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Syklejä toistamalla pyritään parantamaan toimintaa ja tässä tapauksessa kortteja. Luvun ensimmäisessä alaluvussa kerron korttien suunnittelusta, toteutuksesta ja palautteesta. Kuvatut vaiheet on toteutettu keväällä 2014-keväällä 2015. Toisessa alaluvussa kerron korttien leikkien valinnoista, jaotellusta ja mahdollisesta käyttötavasta. Lopuksi kerro prosessini eettisyydestä sekä luotettavuudesta.

5.1 Korttien suunnittelu, toteutus ja palautteet

Suunnitteluprosessi lähti liikkeelle tavoitteiden määrittelyllä ja suunnitteleamalla luomisprojektin etenemisvaiheet. Tavoitteeksi määrittelin luoda produktion, joka on monipuolinen kielen ja sosiaalisten taitojen kehittämismenetelmä. Etenemisvaiheiden suunnittelussa halusin luoda itselleni selvät välitavoitteet, jotta pystyisin paremmin arvioimaan omaa toimintaani ja parantamaan tuotetta vastaamaan tavoitettani. Päätin hyödyntää prosessissani Kurt Lewinin ajatuksesta kehittynyttä sykliä. Valitsin kyseisen toiminnan, koska se selkeytti ajatuksiani ja sitä ovat eri tutkijat hyödyntäneet sekä kehittäneet vuosien saatossa. Sykli muodostuu neljästä vaiheesta: suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Opinnäytetyöprosessissani on kolme keskeisintä sykliä (Liite 1). Ensimmäisessä syklissäni keskityn opinnäytetyön kokonaistavoitteet, toisessa syklissä suunnittelin leikkien sisällön kehittämistä ja kolmannessa suunnittelin leikkien hiomista sekä ulkoasun parantamista. (Heikkinen 2007, 35; Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2007, 80–82.)

Ensimmäisen syklin (Liite 1) ensimmäinen vaihe oli työn suunnittelu, joka sisälsi muun muassa tarpeen ja tavoitteen. Syklin työstämisen aloitin harjoitteluni aika-

na keväällä 2014. Toimintavaiheessa etsin samantyyllisiä opinnäytetöitä. Löysin töitä, joihin liittyi liikuntaleikkien lisäksi yhteisöllisyys ja sosiaaliset taidot sekä puheen oppimista tukevia töitä. En kuitenkaan löytänyt töitä, joihin olisi liitetty myös vieraankielen oppiminen. Seuraavaksi perehdyin lasten kielenkehityksen vaiheisiin, motoristen ja sosiaalisiin taitojen kehitykseen ikätasoon nähden sekä siihen kuinka kieli ja leikki vaikuttavat sosiaalisiin taitoihin. Lisäksi tutustuin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja päivähoitoa koskevaan lakiin. Harjoitteluni aikana olin perehtynyt lasten kehitykseen, mutta päätin syventää tietoa opinnäytetyötäni varten.

Kolmannessa vaiheessa seurasin mediaa ja havainnoin päiväkodissa 2–5-vuotiaiden liikuntatunteja, joissa arvioin muun muassa leikkien haastavuutta, kielen oppimismahdollisuuksia, lasten vuorovaikutustaitoja ja kuinka leikit mahdollistavat vuorovaikutustilanteet. Päiväkodin liikuntatunneilla leikittiin liikuntaleikkikorttien leikkejä ja päiväkodin työntekijät ohjasivat tunnit. Päätin itse seurata sivusta eli tehdä tarkkailevaa havainnointia. Koin sen olevan järkevin ja minulle oppimisrikkain vaihtoehto. Liikuntatunteja en päässyt videokuvaamaan, koska kaikki vanhemmat eivät suostuneet. Lisäksi liikuntatunneilla olosuhteet muuttuvat nopeasti ja ohjaajana en olisi pystynyt kirjaamaan havaintojani välittömästi muistiin. Jokaiselle tunnille määrittelin kaksi-kolme asiaa, joita seurasin. Tunnin päätteeksi kävin läpi havaintoni ohjaajan kanssa ja sain samalla palautetta. Työntekijä kertoi myös omat havaintonsa. Leikkien suhteen en neuvonut työntekijöitä. Halusin nähdä, kuinka työntekijät ymmärtävät kirjoittamani ohjeet ja tarvitsisivatko parantelua. Neljännessä vaiheessa prosessoisin havaintojani ja keskusteluni päiväkodin työntekijän kanssa. (Vilka 2006, 43.)

Toisessa syklissä (Liite 1) suunnittelin, kuinka tuotetta voisi parantaa. Harjoittelussa luotu tuote oli kohdennettu nimenomaan vastaamaan kyseisen päiväkodin tarpeita, mutta halusin monipuolistaa sen käyttötarkoitusta. Oma kiinnostuksen kohteeni työn suhteen oli suomenkielen opettaminen maahanmuuttaja lapsille ja tukea päiväkodin kotouttamisprosessia. Suunnittelin kuinka voisin muokata liikuntaleikkikokoelman seuraavalle tasolle. Toimintavaiheessa toteutin suunnitellut kehitysideoita. Osa liikuntaleikeistä vaihtui kokonaan ja kaikki englanninkieliset sanat korvattiin suomenkielen sanoilla. Muokkasin myös muutaman lei-

kin ohjeita selkeämmiksi ja lisäsin muutamaa leikkiin ohjeet leikin helpottamista tai vaikeuttamista varten. Havainnointi vaiheessa kävin läpi vielä harjoittelusani tehdyn oppimispäiväkirjat ja sain leikeistä palautetta päiväkodilta, missä kortit olivat olleet käytössä melkein vuoden. Palautetta pyysin sähköpostitse avoimilla kysymyksillä (Liite 4). Kysyin päiväkodin työntekijöiltä korteista muun muassa ovatko he käyttäneet niitä, ovatko ne tukeneet kielen opetusta ja kehittäneet sosiaalisia taitoja. Kysyin myös mahdollisia parannusehdotuksia.

Päiväkodin työntekijät olivat yhdessä miettineet vastauksia ja antoivat palautteen kirjallisena. Palaute oli positiivista, enkä saanut parannusehdotuksia. Korttien koko ja koodijako koettiin hyväksi. He kertoivat myös lasten pitävän leikeistä ja niiden toimineet kielenopetuksessa. Työntekijät kokivat korttien kehittävän kielellistä tietoisuutta, kehittävän hauskaasti sanavarastoa sekä ottavan huomioon eri-ikäiset lapset. Palautteessa kerrottiin leikkien olevan myös monipuolisia ja niistä pystyvän luomaan erilaisia kokonaisuuksia. He kokivat sopivien leikkien löytyvän helposti ja käyttökelpoisiksi myös yksittäin. Toisen syklin lopussa prosessoin oppimispäiväkirjoja ja saamaani palautetta. (Päiväkodin työntekijät, henkilökohtainen tiedonanto 13.3.2015.)

Kolmannessa syklissä (Liite 1) suunnittelin, kuinka voisin parantaa korttien ulkoasua ja samalla helpottaa niiden käyttöä. Harjoittelussa keksin jakaa leikit väreittäin ja laittaa joka leikille omat tarrat kuvaamaan, mitä sanoja ne opettavat. Leikit jaoin viiteen ryhmään, juoksua, taitoa, luovuutta, lauluja ja loruja sekä lopetusleikki. Opinnäytetyössäni jalostin tarraideaa niin, että tarrat kertovat myös musiikin ja lopetusleikin käyttömahdollisuudesta sekä yhdessä leikittävistä leikeistä (kuvio 2). Opinnäytetyössäni halusin kehittää ulkoasua entisestään sekä osallista lapsia ulkoasun teossa. Päätin hyödyntää korttien molempia puolia. Toisella puolella on leikin ohje ja toiselle puolelle lisäsin kuvan (Liite 2), esimerkiksi numeron tai eläimen (Kuvio 1). Lapset saivat värittää kuvat. Kortit ovat kaikki erivärisiä, mutta samana leikkiryhmään kuuluvat ovat saman sävyisiä. Yritin valita myös samantyyllisiä kuvia samoihin leikkiryhmiin. Tarkoituksena on, että tunnin alussa ohjaaja voi kysyä lapsilta esimerkiksi ”Mikä eläin tämä on?” tai ”Minkä värinen kortti on?”. Esimerkiksi Kyykkyhippa (Liite 2) on yksi juoksu-leikeistä ja kortit tunnistaa vihreästä väristä. Takakannessa on kuva ruuasta ja

tarrat kertovat, että kyseisellä leikillä voi opetella väri-, numero-, ruoka- ja eläin-sanoja. Jokaisen kortin vasemmassa ylälaidassa on myös tietolaatikko, joka kertoo muun muassa onko kyseessä vain sisäleikki, tarvitaanko leikkiä varten jotain esineitä tai musiikkia.

Kategoria	Väri	Takakansi
Juoksua	Vihreä	Ruoka
Taitoa	Keltainen-oranssi	Numero
Luovaa	Punainen-violetti	Eläin
Lauluja ja loruja	Ruskea	Vartalo
Lopetusleikki	Sininen	Muoto

Tarra	Tarkoitus
Nuotti	Musiikkia halutessa
Nalle Puh ja kumppanit	Yhdessä tekemistä
Lahja	Lopetusleikki
Tähti	Väri-sanoja
Perhosia/kukkasia	Numero-sanoja
Hymynaama	Vartalo-sanoja
Pingviini	Eläinsanoja
R	Ruoka-sanoja
Rusetti	Verbi-sanoja

Kuvio 2: Kertoo tarrojen tarkoitukset. Eli minkälaista sanaa tarra tarkoittaa.

Kortteja luodessa pidin tärkeänä korttien helppolukuisuutta ja opinnäytetyön tekoprosessin lopussa halusin testata korttien ymmärrettävyyttä. Prosessin aikana olin muodostanut vahvan käsityksen korttien ulkomuodosta, mutta halusin välttyä omalle työlle sokaistumiselta ja muidenkin pystyvän käyttämään kortteja ilman perehdytystä. Pyysin toisen päiväkodin työntekijää arvioimaan korttieni käytettävyyttä ilman ohjeistusta. Työntekijä ei ollut nähnyt kortteja aikaisemmin. Palautteen halusin tällä kertaa kasvokkain, koska aikaisemmassa vaiheessa toinen päiväkotikoti ei vastannut kaikkiin kysymyksiini. Viimeisessä palautekyselyssä halusin varmistaa saavani kaikkiin kysymyksiini vastaukset.

Päiväkodin työntekijälle kerroin haluavani palautetta erityisesti ulkonäöstä ja hän kävi tarkasti jokaisen kortin läpi. Leikkien variaatiomahdollisuus ja yksinkertaiset leikkiohjeet saivat positiivista palautetta. Työntekijä kertoi pystyvänsä määrittämään heti, mitkä leikit sopivat hänen alle kolmevuotiaiden lasten ryh-

mään ja mitkä eivät. Hän koki myös kaikissa leikeissä olevan soveltamisen vaaraa, jonka avulla leikkejä voi muuttaa tarvittaessa. Työntekijä kokee leikkien tukevan sosiaalisten taitojen oppimista sekä yksin toimimista, jotka molemmat ovat tärkeitä. Hän koki hyväksi leikkien tietolaatikon, koska niiden avulla hän saa selville nopeasti mitä hän tarvitsee leikkiä varten sekä missä kyseistä leikkiä voi leikkiä. Leikkejä varten vaadittavat tarvikkeet, kuten pallot, koettiin myös helposti hankittaviksi. Hän kertoi, että heidän päiväkodista löytyy jo kaikki kyseiset tarvikkeet. Korttien ulkonäöstä värit saivat positiivista palautetta sekä korttien molempien puolien hyödyntäminen. Työntekijä koki toisen puolen tukevan pedagogista opetusta ja toisen puolen tukevan lasten liikkumista sekä motorisia taitoja. Negatiivista palautetta tuli korttien kuvavalinnoista. Työntekijä toivoi, että kuvat kuvaisivat enemmän niiden ryhmiä. Korttien koko mietitytti työntekijää, sillä hän koki niiden olevan hankalan kokoiset, mutta nykyisessä koossa teksti oli sopivan kokoinen ja toista puolta pystyy helpommin hyödyntämään leikeissä. Osan tarroista hän koki myös hankaliksi, sillä ensi lukemalla niitä hän ei pystynyt muistamaan niiden tarkoitusta. Tarrat, jotka kuvasivat selvästi tarkoitustaan, hän muisti helposti. Esimerkiksi nuotti-tarra kuvastaa musiikkia ja se oli helppo muistaa. Musiikki osana leikkejä sai myös positiivista palautetta. Työntekijän mielestä cd olisi myös hyvä lisä kortteihin. (Päiväkodin työntekijä, henkilökohtainen tiedonanto 21.4.2015.)

5.2 Korttien leikkien valinta, jaottelu ja käyttö

Leikkejä valittaessa perehdyin teoriaan lasten kehityksestä ja hyödynsin aikaisemmissa harjoiteluissani sekä työelämässäni oppimaani. Ohjaaja pystyy riittäväällä huomioimisella ja rohkaisevalla kannustamisella vaikuttamaan myönteisesti lasten liikkumiseen ja oppimiseen, mutta myös leikit vaikuttavat lasten käytökseen. Sopivasti haastavat ja mielekkäät leikit tukevat lapsen oppimista sekä liikkumisen halua. Siksi pidin tärkeänä leikkien mielekkyyttä ja muutoskykyä, kuten niiden helpottamista tai vaikeuttamista. Lasten liikkumishalu saattaa vähentyä, mikäli lapset kokevat leikit liian haastaviksi tai helpoiksi. Liikkumishalun ylläpitämiseen tarvitaan myös vaihtelevuutta ja siksi valitsi 40 leikkiä kortteihin (Liite 3). (Karvonen 2000, 25–27; Hintikka ym. 2004, 54.)

Leikit on jaettu viiteen kategoriaan: juoksua, taitoa, luovuutta, lauluja ja loruja sekä lopetusleikki. Keräsin erilaisia leikkejä, koska erilaisten leikkien avulla pystytään kehittämään eri taitoja ja lapset ovat erilaisia oppijoita sekä todennäköisesti eri kehitysvaiheissa. Juoksuleikkien tarkoitus on muun muassa mahdollistaa energian purkamisen ja liikkeeseen reagoimista. Taitoleikeissä lapset harjoittavat erityisesti motorisia ja kognitiivisia taitoja esimerkiksi pallon kanssa. Luovuutta kategoriassa lapsilla on enemmän mahdollisuutta vaikuttaa leikkiin ja ilmaista itseään keholla. Suurimmassa osassa juoksua, taitoa ja luovuutta harjoittavissa leikeissä prosessoidaan ja tuotetaan sanoja sekä liikutaan paljon. Halusin lisätä lauluja ja loruja-kategorian tasapainottamaan liikuntaleikkikoelmaa. Lauluja ja loruja -leikeissä liikutaan yhdessä muiden kanssa ja musiikin mukaan. Lopetusleikit on tarkoitettu loppu rentoutukseen ja rauhoittumiseen. Oman kokemukseni mukaan lapsille mieluisin liikuntatunti sisältää leikkejä jokaisesta kategoriasta. Itse aloitan mieluiten energian purkamisella, esimerkiksi juoksuleikillä, ja lopetan liikuntatunnin rentoutuksella.

5.3 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessin suunnittelussa, tiedon keräämisvaiheessa ja testaamisessa pyrin toimimaan mahdollisimman eettisesti sekä luotettavasti. Ratkaisuilani halusin toimia ihmisiä kohtaan kunnioittavasti, oikeudenmukaisesti sekä tasa-arvoisesti. Harjoittelussani jaoin vanhemmille tutkimusluvan, jossa kerroin prosessin kulusta ja annoin yhteistietoni, mikäli vanhemmat haluaisivat kysellä minulta jotain. Raportin pyrin kirjoittamaan niin, etteivät päiväkotit, päiväkodin lapset, päiväkotien työntekijät ole tunnistettavissa. Jätin tarkoituksella nimet ja paikkakunnat mainitsematta, koska niiden perusteella päiväkodit olisi pystytty tunnistamaan. Sain palautetta korteista yhdestä päiväkodista ja yhdeltä työntekijältä, joka työskentelee eri päiväkodissa. Kaikilla työntekijöillä oli useamman vuoden kokemus. Päiväkodissa kortteja oli käytetty vuoden ja he arvioivat toimivuutta sekä ulkonäköä. Työntekijä arvioi ulkonäön ja ohjeiden lukemisen perusteella. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.)

Teoriaan keräämisessä pyrin ottamaan huomioon sen iän, luotettavuuden ja opinnäytetyön teemaani sopivuuden. Iän suhteen pidin kriteerinä 2000-luvun, poikkeuksena laki. Lähteitä pyrin käyttämään mahdollisimman monipuolisesti ja omin sanoin kirjoittaen, mutta tiedon sisältöä muuttamatta. Lähteet merkitsin kappaleiden loppuihin sekä lähdeluetteloon, jotta ne löytyvät helposti tarvittaessa ja pyrin kunnioittamaan muiden tekemää työtä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää varhaiskasvatuksessa työskenteleville väline, jolla he pystyvät tukemaan lasten sosiaalisten taitojen kehitystä sekä vieraankielen oppimista liikunnan avulla. Samalla halusin lisätä liikuntaa varhaiskasvatuksessa, koska se on tärkeää lasten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Halusin tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä. Tuloksena syntyivät liikuntaleikkikortit: Leikin, liikun, opin!

Mediassa on ollut paljon esillä, kuinka lasten liikuntatottumukset ovat huonontuneet. Ensimmäisessä valitsemassani tutkimuksessa käsiteltiin myös, kuinka lapset eivät liiku kahta tuntia päivässä rasittavaan liikuntaa eli he liikkuvat alle suositusten. Toisessa tutkimuksessa käsiteltiin lasten sosioemotionaalisten taitojen kehitystä. Tutkimusten avulla voi päätellä, että varhaiskasvatuksen toteutuksessa kaivataan lisää liikuntaa ja suunnitelmallisempaa lasten emotionaalisten taitojen kehitystä tukevaa toimintaa. Lisäksi päivähoitossa kaivataan suunnitelmallisuutta vieraankielen ja kulttuurin opetuksessa. Mediassa on ollut myös esillä maahanmuuton lisääntymisestä ja sitä kautta vieraskielisyyden lisääntymisestä päivähoitossa. Aikaisemmat tutkimukset ja keskusteluni varhaiskasvatuksessa työskentelevien kanssa saivat minut vakuuttuneeksi työn tarpeellisuudesta.

Leikkiminen on lapsille luontainen tapa oppia ja harjoittaa taitojaan, siksi luontaiselta tuntui hyödyntää leikkejä opetuksessa. Suomen varhaiskasvatus suunnitelman mukaan lapsen kieli kehittyy leikkimisessä, liikkumisessa, tutkimisessa sekä kokemalla ja ilmaisemalla itseään taiteellisesti. Halusin pitää tämän asian mielessäni koko prosessin ajan ja etenkin leikkejä valitessa. Leikkien halusin olevan eritasoisia ja helposti muokattavissa sekä lapsille mieleisiä. Halusin korttien toimivan eri kehitysvaiheessa olevien lasten parissa. Kortteja valitessa ja muokatessa hyödynsin keräämäni teoriaa. Leikkejä voi muokata haastavammiksi lasten kasvaessa sekä kehittyessä. Palautteen perusteella onnistuin siinä. Opinnäytetyön lopussa leikkejä oli 40, mutta tulevaisuudessa leikkejä pystyy lisäämään sekä kehittämään helposti. Kortteja pystyy myös käyttämään van-

hempien lasten kanssa ja niitä voisi testata liikuntakerhonmuodossa esimerkiksi maahanmuuttajalasten kanssa. (Stake 2005, 19.)

Leikkejä leikittäessä tulee huomioida aina lapsiryhmän koko ja tarpeet. Etenkin pienelle lapselle suuressa ryhmässä leikkimisessä voi olla enemmän haittaa, kuin hyötyä. Ohjaajan tulee aina huomioida lasten ikä ja taso. Liikuntaleikkikorteissa on leikkejä, joissa ei aina tarvitse toimia ryhmässä, koska lapsi voi kokea jatkuvat vuorovaikutustilanteet rankaksi. Työn aikana opin käyttämään nyrkki-sääntönä: mitä pienempi lapsi, sitä pienempi ryhmä. Korteissa on myös paljon leikkejä, joissa lapset ovat vuorovaikutustilanteissa, koska niiden avulla lapset oppivat. Sosiaalisten ja motoristen taitojen kehittämiseen lapsi kaipaa toistoa, mutta lapsi jaksamista tulee myös seurata. Korteissa on eri leikkejä, joissa on samantyyllisiä toistoja, kuten kontaktin ottoa ja pallon käsittelyä. Samaa hyödynsin myös sanojen opettelussa, samoja sanoja eri leikeissä.

Korttien toista puolta halusin hyödyntää havainnollistamisessa, sillä siitä on hyötyä kielen opettamisessa. Liikuntaleikkikorttien avulla pyrin aktivoimaan lasten muistia näön, kuulemisen ja tekemisen kautta. Kuvia käyttäessä lähtökohtana on kuva, jolla on merkitys. Korttien ulkonäön käytettävyys sai eniten eriävää mielipidettä. Tulin siihen tulokseen, että jokaisen päiväkotiryhmän tulisi itse tehdä omat kortit pohjani mukaan. Tällöin henkilökunta itse sisäistäisi nopeammin tarrojen, kuvien ja värien merkitykset. Myös lapsi ryhmä osallistuisi korttien luomiseen, jolloin se voisi innostaa vielä enemmän korttien käyttöä.

Liikuntaleikkikorttien luomiprosessi oli pitkä ja antoisa. Haastavinta oli tiedon jäsentely sekä palautteen kerääminen. Huomasin kasvotusten kerätyn palautteen olevan paljon antoisampaa ja samalla sain vastauksen kaikkiin esittämiini kysymyksiin. Jälkikäteen ajateltuna tekisin korttien testaamisen erilailla. Koin kaiken saamani palautteen arvokkaaksi sekä hyödylliseksi, mutta tuotetta olisi ollut hyvä testata lisäksi myös esimerkiksi vastaanottokeskuksessa tai liikuntakerhon avulla.

Olisi mielenkiintoista testata kortteja kahdessa eri ryhmässä, joissa lasten kieli-jakauma on erilainen. Esimerkiksi ensimmäisessä ryhmässä 2/3 osaa vieraskie-

lisiä ja loput suomen kielisiä ja toisessa ryhmässä 2/3 osaa suomenkielisiä ja loput vieraskielisiä. Olisi mielenkiintoista nähdä onko suhdanteilla väliä kielen ja kulttuurin oppimisen sekä sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta. Kulttuuri kuitenkin vaikuttaa sosiaalisiin taitoihin ja omaksuvatko lapset helpommin enemmistön taidot vai ohjaajan ohjeistukset.

Teorian ja päiväkodin työntekijöiltä saamani palautteen perusteella uskon liikuntaleikkikorttien olevan yksi varteenotettava vaihtoehto motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä vieraan kielen opettamisessa. Liikunnan lisääntyminen päivähoitossa riippuu työntekijästä, mutta koen korttien olevan kannustavaväline helppouden takia. Kortteja pystyy käyttämään myös yksittäin vaikka osana aamupiiriä tai rakentaa liikuntatunti niiden avulla. Leikkien ohjaajan rooli on kuitenkin merkittävä, sillä hänen tulee pystyä huomioimaan lapsiryhmän tarpeet ja taidot. Kortit koettiin käyttökelpoisiksi ja prosessin aikana minulta on pyydetty korttien pohjia. Korttien pohjat löytyvät Liitteestä 6.

LÄHTEET

Alila Kirsi, Eskelinen Mervi, Estola Eila, Kahiluoto Tarja, Kinos Jarmo, Pekuri Hanna-Mari ja Polvinen Minna, Laaksonen Reetta & Lamberg Kirsi 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat-Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr12.pdf?lang=fi](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr12.pdf?lang=fi)

Alho-Kivi & Keskinen toim. 2002. Kodissa vaan ei kotona- Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi

Diakonia ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Tampere: Juvenes Print Oy.

Eronen Sanna, Kalakoski Virpi, Kanninen Katri, Katainen Saara, Kauppinen Laura, Laarni Jari, Lähdesmäki Mari, Oksala Elsa, Paavilainen Petri & Penttilä Mia 2001. Persoonaa- Kehityopsykologia. Helsinki: Edita

Finlex Asetus lasten päivähoidosta i.a. Viitattu 11.4.2015. [Www.finlex.fi](http://www.finlex.fi)

Finlex Laki lasten päivähoidosta i.a. Viitattu 16.3.2015. [Www.finlex.fi](http://www.finlex.fi)

Heikkinen Hannu L.T., Rovio Esa & Syrjälä Leena (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon – Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Dark Oy: Vantaa

Helenius Aili & Korhonen Riitta toim. 2008. Pedagogiikan palikat- Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Porvoo: WSOY

Helsingin kaupunki & Tilastokeskus 2014. Tilastoja 2014:36 – Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2014.

Www.hel.fi/hel2/tietokeskus/.../14_12_04_Tilastoja_36_Erjansola.pdf

Vihavainen Suvi 2015. Päiväkoti auttaa myös arkisissa pulmissa. Helsingin Sanomat. Viitattu 26.4.2015.

http://www.hs.fi/kotimaa/a1429157248369#Scen_1

Hintikka Maija, Helenius Aili & Vähänen Leena 2004. Leikistä totta- Omaehtoisen leikin merkitys. Helsinki: Tammi.

Karvonen Pirkko 2000. Hyppää pois! Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen. Helsinki: Tammi

Karvonen Pirkko 2009. Tarinan kertojat iloa ja leikkiä- Kieleen, liikkumiseen ja laskemiseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Karvonen Pirkko, Siren-Tiusanen Helena & Vuorinen Riitta 2003. Varhaisvuosien liikunta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Keltikangas-Järvinen Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WSOY

Keltikangas-Järvinen Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Juva: WSOY

Korpilahti Pirjo, Aaltonen Olli & Laine Matti toim. 2010. Kieli ja aivot- Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus. Helsinki: Art-Print Oy

MTV uutiset 2011. Liikunta kehittää pienen lapsen aivonystyröitä. Viitattu 2.4.2015. [Http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/liikunta-kehittaa-pienen-lapsen-aivonystyroita/1935592](http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/liikunta-kehittaa-pienen-lapsen-aivonystyroita/1935592)

Pelastakaa lapset ry verkkolehti 2015. Päivähoitolain muutosehdotus: Voiko varhaiskasvatus olla vain joidenkin oikeus? Viitattu 11.4.2015. [Http://www.pelastakaa lapset.fi/](http://www.pelastakaa lapset.fi/)

Piironen Liisa toimittanut 2004. Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY

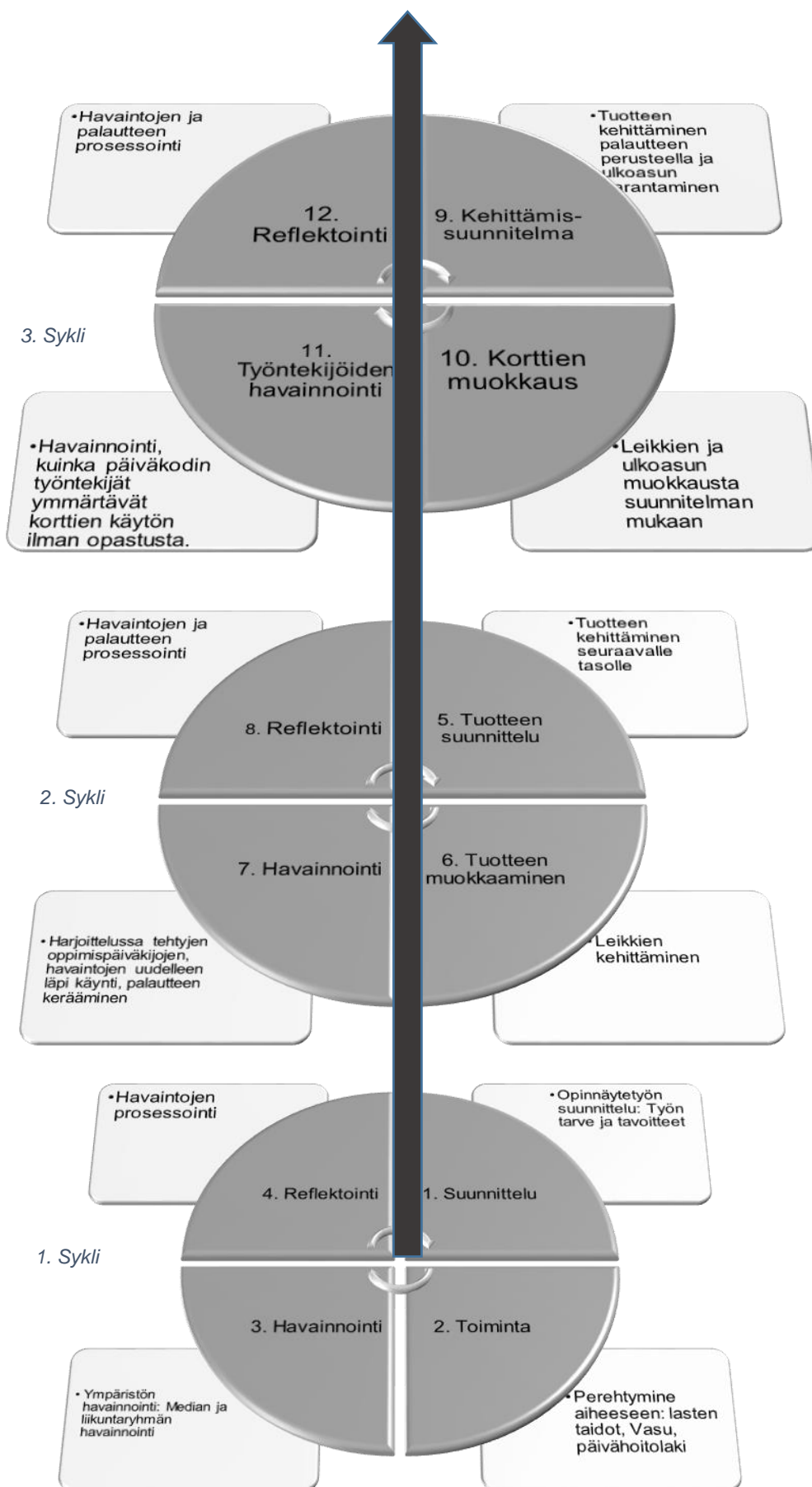
- Pulkkinen Lea 2002. Mukavaa yhdessä- Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-kustannus
- Päiväkodin työntekijät 2015. Englannin kieli painotteinen päiväkoti. Suomi. Henkilökohtainen tiedonanto 13.03.2015.
- Päiväkodin työntekijä 2015. Päiväkodin vuorohoitoryhmä. Suomi. Henkilökohtainen tiedonanto 21.4.2015.
- Rinta Tuire, Lipponen Henry, Lind Pasi & Tamminen Kaisa 2008. Viikarit Vauhdissa- Motorisia harjoitteita lapsille ja nuorille. Spurtti Oy: Järvenpää
- Siiskonen Tiina, Aro Tuija, Ahonen Timo & Ketonen Ritva (toim.) 2014. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: PS-kustannus
- Soini Anne 2015, Always on the move? Measured physical activity of 3-year-old preschool children. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjapaino. [Www.hlu.fi/@Bin/481946/soiniannevaitoskirja.pdf](http://www.hlu.fi/@Bin/481946/soiniannevaitoskirja.pdf)
- Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö & Nuori Suomi ry 2005. Varhaiskasvatuksen liikunnan perusteet. Helsinki: Yliopistopaino Oy
- Stake 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusoppaita. Helsinki: Stakes
- Sääkslahti Arja, Soini Anne, Mehtälä Anette, Laukkanen Arto & Iivonen Susanna 2013. Liikunta & Tiede 2–3.2013. Viitattu 26.4.2015. <http://www.lts.fi/julkaisut/liikunta-ja-tiede/julkaisut/liikunta-ja-tiede/2013/2/artikkelit/liikunnallisen-lapsuuden-a>
- Takala Katri 2014. 3–4-vuotiaiden päiväkotilasten sosiemotionaalisten taitojen ilmeneminen ja arviointi liikunnassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjapaino

Unicef, Yleissopimus lapsen oikeuksista i.a. Viitattu 4.3.2015.

[Https://www.unicef.fi/](https://www.unicef.fi/)

Vilkka Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki:Tammi

LIITE 1: OPINNÄYTETYÖN SUUNNITELMA

LIITE 3:LIIKUNTALEIKIT

1 JUOKSUA

- 1.1 Keltainen-punainen-sininen
- 1.2 Juoksuleikki
- 1.3 Sanasalaatti
- 1.4 Värihippa
- 1.5 Kyykkyhippa
- 1.6 Numeroleikki
- 1.7 Kauppaviesti
- 1.8 Ketjuhippa

2 TAITOA

- 2.1 Femmapallo
- 2.2 Ihminen ihmiseen
- 2.3 Hernepussin kuljetus
- 2.4 Rivi
- 2.5 Ihmissolmu
- 2.6 Seuraa johtajaa
- 2.7 Salainen liikaope
- 2.8 Kellä on
- 2.9 Kapteeni käskee
- 2.10 Kuningaspallo
- 2.11 Hämähäkkiverkko
- 2.12 Turkkilainen armeijaharjoitus

3 LUOVUUTTA

- 3.1 Tuhatjalkainen
- 3.2 Eläinviesti
- 3.3 Juoksevat ruuat
- 3.4 Eläinten pesä
- 3.5 Eläinpiiri
- 3.6 Parit ja tanssit
- 3.7 Ankat lentävät
- 3.8 Popkornia kaikille
- 3.9 Saturata

4 LAULUJA JA LORUJA

- 4.1 Harakka hyppi
- 4.2 Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat
- 4.3 Jos sull lysti on
- 4.4 Leijonaa mä metsästä
- 4.5 Mörri-Möykky

5 LOPETUSLEIKKI

- 5.1 Aaltoilu
- 5.2 Piirretty kuva
- 5.3 Kuunnellaan
- 5.4 Kalanruoto
- 5.5 Huivi
- 5.6 Ääriviivat

LIITE 4: PALAUTEKYSYMYKSET PÄIVÄKODILTA

1. Oletteko käyttänyt kortteja?
2. Koetteko olleen hyötyä englannin kielen oppimisessa?
3. Ovatko tukeneet lasten yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja kehittäneet sosiaalisia taitoja?
4. Ovatko leikit olleet sopivan haastavia?
5. Jotain parannettavaa?

LIITE 5: APUA KORTTIEN TULKINTAAN

Kortin väri ja oikealla yläreunassa oleva tarra kertovat mihin ryhmään leikki kuuluu. (väri, takakannen kuva)

Juoksuleikkejä (Vihreä, ruoka)

- Keltainen-punainen-sininen
- Juoksuleikki
- Sanasalaatti
- Värihippa
- Kyykkyhippa
- Numeroleikki
- Kauppaviesti
- Ketjuhippa

Taitoleikkejä (Kellertävä/oranssi, numero)

- Femmapallo
- Ihminen ihmiseen
- Hernepussin kuljetus
- Rivi
- Ihmissolmu
- Seuraa johtajaa
- Salainen liikaope
- Kellä on
- Kapteeni käskee
- Kuningaspallo
- Hämähäkkiverkko
- Turkkilainen armeijaharjoitus

Luovia leikkejä (Violetti/pinkki, eläin)

- Tuhatjalkainen
- Eläinviesti
- Juoksevat ruuat
- Eläinten pesä
- Eläinpiiri
- Parit ja tanssit
- Ankat lentävät
- Popkornia kaikille
- Saturata

Loru ja laululeikkejä (Punaiset/ruskeat, vartalo)

- Harakka hyppi
- Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat
- Jos sull lysti on
- Leijonaa mä metsästä
- Mörri-Möykky

Lopetusleikkejä (Sininen, muotoja)

- Piirretty kuva
- Aaltoilu
- Huivi
- Kalanruoto
- Kuunnellaan
- Ääriviivat

Tarrojen tarkoituksia

Värejen opettelua

Eläinten opettelua

Numeroiden opettelua

Vartalon opettelua

Ruokien opettelua

Verbien opettelua

Yhdessä leikkimistä

Musiikkia tarvittaessa

Lopetusleikki

LIITE 6: LEIKIT

1 JUOKSUA

1.1 Keltainen-punainen-sininen

Väri variaatio: Leikkiä leikitään samalla tavalla, kuin maa-meri-taivas/maa-meri-laiva. Tarvitaan kolme viivaa tai paikkaa, jotka voidaan nimetä värin mukaan. Leikkiä voidaan helpottaa laittamalla viivoille tai paikoille värilliset laput autamaan lapsia yhdistämään sanan väriin. Ohjaaja huutaa, mille värille lasten kuuluu juosta.

Lisää haastetta: Viivoja/paikkoja voidaan lisätä, esimerkiksi kuusi eri viivaa/paikkaa. Lisää haastetta saadaan myös ohjeistamalla lapsia menemään sen värin luo, minkä värinen on aurinko, meri, taivas, nurmikko jne. Esikoululaisia voi pyytää menemään esimerkiksi sinisen vastaväriin tai sen värin luo, mikä saadaan kun sekoitetaan sinistä ja punaista.

Numero variaatio: Leikin avulla voidaan opetella myös numeroita, kun viivat/paikat nimetään numeroilla. Lisää haastetta numeroiden suhteen saadaan, kun pyydetään lapsia menemään.

Ulkona/sisällä

Leikkiä helpottaessa erivärisiä/numeroituja papereita

Teippiä papereiden kiinnittämiseen

1.2 Juoksuleikki

Tähän leikkiin tarvitaan erivärisiä papereita/laattoja/rakennuksia, jotka levitetään/sijaitsevat ympäri leikkipaikkaa. Leikin tarkoituksena on tukea lasten oppimista värien ja kehon osien suhteen. Aluksi lapset saavat liikkua vapaasti, mutta kun ohjaaja huutaa "laita käsi vihreälle", tulee lapsen laittaa käsi jonkun vihreän esineen päälle. Paperin/laatan/rakennuksen tai jos kaverilla on vihreä paita, voi hän laittaa käden kaverin paidalle. Ohjaajan tulisi huutaa eri kehonosia ja värejä. Kuten poski punaiseen, polvi siniseen jne.

Ulkona/Sisällä

Erivärisiä laattoja/rakennuksia/papereita

Haastetta: erimuotoisia laattoja/papereita

Musiikkia halutessa

Jos on mahdollista, niin musiikkia voi soittaa aina ohjaajan ohjeiden välissä. Samalla lapset voivat liikkua vapaasti musiikin tahdissa.

Lisää haastetta: Eriväriset paperit tai laatat voivat olla myös erimuotoisia. Ohjaaja voi huutaa myös ”pää neliöön”

1.3 Sanasalaatti

Väri variaatio: Lapset menevät piiriin ja yksi lapsi lapsista menee piirin keskelle. Keskellä oleva lapsi sanoo jonkun värin ja muut lapset vaihtaa paikkoja. Keskellä oleva yrittää ehtiä, jonkun toisen lapsen paikalle. Se joka jää ilman paikkaa, joutuu seuraavaksi keskelle. Syy miksi lapsi vaihtaa paikkaa voi olla se, että keskellä oleva lapsi sanoo sellaisen värin

Ulkona/sisällä

Piiri

Leikkiä helpottaessa lasten paikat voi merkata maalarinteipillä tai piirtää hiekkaan

1. mitä hänellä on päällä tai
2. se on hänen lempivärinsä tai
3. Kaikki lapset on jaettu muutamaaan väriyhmään (esim. punaisiin, sinisiin ja keltaisiin) ja hän kuuluu juuri sanottuun väriyhmään.

Ohjaaja päättää, millä perusteella (1, 2 tai 3) paikkaa vaihdetaan. Jos keskellä oleva lapsi sanoo ”Sateenkaari”, vaihtavat kaikki lapset paikkaa.

Numero variaatio: Värien sijasta lapset voivat vaihtaa paikkaa, kun keskellä oleva lapsi sanoo

1. Lapsen iän tai
2. Lapset on vaihdettu ryhmiin numeroiden perusteella

Kaikki lapset voivat vaihtaa paikkaa, kun ohjaaja sanoo ”Numerot”

Ruokavariaatio: Lapset voivat vaihtaa paikkaa, kun kuulevat

1. lempi ruokansa tai

- heidät on jaettu eri ryhmiin ruokien perusteella, kuten omenoihin, banaaneihin ja ananaksiin

Kaikki lapset vaihtavat paikkaa, kun ohjaaja sanoo ”Ruoka”

Eläinvariaatio: Lapset voivat vaihtaa paikkaa, kun kuulevat

- lempi eläimensä tai
- heidät on jaettu eri ryhmiin eläinten perusteella, kuten koiriin, kissoihin ja kaneihin

Kaikki lapset vaihtavat paikkaa, kun ohjaaja sanoo ”Eläimet”.

1.4 Vähhippa

Tätä leikkiä varten tarvitaan erivärisiä papereita ja teippiä. Paperit teipataan ympäri salia ja värit käydään yhdessä lasten kanssa. Hippoja voi olla yksi tai kaksi, riippuen lasten määrästä. Hippa yrittää ottaa muita lapsia kiinni ja lapset yrittävät päästä turvaan. Turva on aina se väri, minkä ohjaaja huutaa. Turvassa on kun koskee seinää lähellä väri paperia. Kun ohjaaja huutaa uuden värin, muuttuu siitä uusi turva ja edellinen väri ei ole enää turva. Jos hippa saa toisen lapsen kiinni, niin hänestä tulee hippa. Hipan tunnistamista auttaa nauha, tai jos hipalla on kädessään jokin esine, kuten huivi.

Ulkona/sisällä

Hipoille nauha tai esine käteen

Erivärisiä laattoja/rakennuksia/papereita

Lisää haastetta: Hippaan tuo lisää haastetta useat eriväriset turvat ja nopeat turvien vaihdot. Lisäksi voi sopia säännön, monta lasta saa olla turvassa yhtä aikaa. Aina kun uusi lapsi tulee turvaa, joutuu toinen lähtemään.

1.5 Kyykkyhippa

Väri variaatio: Kyykkyhipassa tarvitaan tilaa juoksemiselle. Kyykkyhipassa on yksi tai kaksi hippaa, riippuu lapsi ryhmään koosta. Hippa ottaa muita lapsia kiinni. Hippa vaihtuu, mikäli hippa koskee toiseen lapseen, joka ei ole turvassa. Lapsi pääsee turvaan, kun sanoo jonkun värin ja menee kyykkyyyn. Hipan tunnistamista auttaa nauha, tai jos hipalla on kädessään jokin esine, kuten huivi.

Ulkona/sisällä

Hipoille nauhat tai jokin esine

Lisää haastetta: Hippaan saa lisää haastetta, kun lasten kanssa sopii, ettei samaa väriä saa sanoa kahdesti. Jos, joku sanoo jonkun värin toistamiseen, tulee hänestä hippa.

Numero variaatio: Värien sijasta turvaan pääsee, kun sanoo kyykyssä jonkun numeron.

Ruokavariaatio: Värien sijasta turvaan pääsee, kun sanoo kyykyssä jonkun ruuan.

Eläinvariaatio: Värien sijasta turvaan pääsee, kun sanoo kyykyssä jonkun eläimen.

1.6 Numeroleikki

Lapset saavat alussa juosta ja liikkua vapaasti. Kun ohjaaja huutaa numeron, tulee lasten muodostaa ryhmä luvun mukaan. Esimerkiksi, jos ohjaaja huutaa kaksi, tulee lasten jakautua kahden hengen ryhmiin. Kaikki jotka jäävät ilman paria, putoavat pois pelistä. Seuraavaksi ohjaaja huutaa toisen numeron, esimerkiksi viisi, jolloin lasten tulee mennä viiden hengen ryhmiin.

Ulkona/sisällä

Osan lapsista olisi hyvä tuntea numeroita, kuten paljonko on kuusi.

Lisää haastetta: Leikkiin saa lisää haastetta laittamalla musiikkia soimaan, himmentämällä valoa ja esimerkiksi sitomalla silmät.

1.7 Kauppaviesti

Leikkiä varten tarvitaan erilaisia tavaroita, mitä lapset pystyvät liikuttamaan. Esimerkiksi erikokoisia palloja, hernepusseja ja hulavanteita. Leikkiä varten tarvitaan tilaa. Lapset jaetaan muutama joukkueeseen ja leikki toimii samalla periaatteella, kuin viesti.

Joukkueet muodostavat jonot ja tarkoituksena on juosta ”kaupalle”, joka voi sijaita esimerkiksi 20 metrin päässä. Erilaiset tavarat sijaitsevat ”kaupassa” ja lasten on tarkoitus kuljettaa tavara oman joukkueensa luo. Ohjaaja kertoo aina millä tavalla tavara haetaan. Pallo esimerkiksi voidaan hakea pomputtamalla tai jalalla kuljettamalla. Lapset voi myös ohjeistaa hakemaan tavaran yhdellä jalalla hyppien. Kun lapsi on hakenut tavaran omalle joukkueelleen, saa joukkueen jonossa seuraavana oleva lähteä hakemaan seuraavaa tavaraa. Kun kaupasta loppuu tavarat, niin kukin joukkue laskee omat tavaransa. Se joukkue, jolla on eniten tavaroita voittaa.

Ulkona/sisällä

Paljon erilaisia tavaroita, joita voi kuljettaa. Esim. palloja, hulavanteista, hernepusseja jne.

1.8 Ketjuhippa

Alussa sovitaan yksi tai kaksi hippaa ja muut juoksevat karkuun. Jos hippa saa lapsen kiinni, niin tulee kiinniotetun ottaa hippaa kädestä kiinni ja alkaa ottamaan hänen kanssaan muita kiinni. Heidän tulisi liikkua kuin olisivat samaa ketjua, eli liikkua niin että huomioivat toistensa vauhtia ja minne suuntaan menevät. Aina kun he saavat jonkun kiinni, tulee tämän liittyä ketjuun ja ottaa reu-nimmaista kiinni kädestä. Tarvittaessa ohjaajat voivat neuvoa hippoja, kuinka he voivat ajaa vapaana juoksijoita nurkkiin. Leikki loppuu kun kaikki on saatu kiinni.

Ulkona/sisällä

Hipoille nauhat tai jokin esine

Helpotusta: Jos ryhmässä on eritasoisia juoksijoita, voidaan sopia, ettei hitaampia saa ottaa ensimmäisenä. Alueen pienentäminen helpottaa myös.

2 TAITOA

2.1 Femmapallo

Tätä leikkiä varten tarvitaan pallo. Lapsiryhmä jaetaan kahteen joukkueeseen. Tarkoituksena on heittää palloa omalle joukkuepelaajalle. Aina kun oma joukkuepelaaja saa pallon, tulee lasten sanoa ääneen, monesko kosketus se on kyseessä. Kun sama saman puolen pelaajat ovat saaneet viisi kosketusta, tulee joukkueelle piste. Palloa ei saa ottaa toisen kädestä, eikä sitä saa antaa suoraan toisen käteen vaan se pitää heittää.

Ulkona/sisällä
Pallo/roskapussi
minkä sisällä on
sanomalehteä tai
vastaavaa

Lisää haastetta: Jos pallon käsittely onnistuu hyvin, niin voidaan sopia, että pallo ei saa osua välissä maahan vaan se pitää ottaa ilmasta kiinni. Lisäksi, kosketuksia voidaan lisätä, ennen kuin pisteitä saa. Esimerkiksi kymmenen koppia.

2.2 Ihminen ihmiseen

Leikissä opetellaan lasten eri kehon osia sekä tekemään tiimityötä. Ennen leikin alkua, muodostetaan parit. Leikki etenee niin, että ohjaaja sanoo lapsille esimerkiksi ”**peukalo olkapäähän**”, jonka jälkeen lapset miettivät kumman peukalo laitetaan kumman olkapäähän. Lapset jäävät tähän asentoon. Seuraavaksi ohjaaja voi pyytää lapsia laittamaan polven polveen. Lasten tulisi nyt keksiä kuinka saavat polvet yhteen, ilman että irrottavat peukalon olkapäästä. Parit vaihtuvat, kun ohjaaja sanoo ”**ihminen ihmiseen**”.

Ulkona/sisällä
Parileikki

2.3 Hernepussin kuljetus

Lapsille jaetaan hernepussit, joita heidän pitää kuljettaa ohjaajan ohjeiden mukaisesti. Esimerkiksi ”kuljeta hernepussia päälläsi”. Jos lapselta putoaa hernepussi, tulee hänen pysähtyä ja nostaa kätensä ylös sekä odottaa, että toinen lapsi tulee nostamaan hänelle hernepussin. Jos auttaja pudottaa oman hernepussinsa, tulee hänenkin pysähtyä odottamaan apua.

Ulkona kuivalla
kelillä/Sisällä
Hernepusseja

2.4 Rivi

Leikkiä varten tarvitaan suorakuutionmallinen alue. Sisällä leikkiessä alue voidaan tehdä maalarinteipillä (maalarinteipillä rajataan alue lasten rivin pituuden verran ja leveydeltään noin 20 cm) tai leikkiä penkin päällä. Ulkona hiekkaan piirretään alue. Jos leikkiä leikitään penkillä, niin kannattaa olla patja penkin molemmilla puolilla. Lapset asettuvat sattumanvaraiseen riviin. Ohjaaja päättää minkälaiseen järjestykseen lapset menevät. Ohjaaja voi pyytää lapset menemään esimerkiksi ikäjärjestykseen tai pituusjärjestykseen. Lapset eivät saa poistua pieneltä alueelta, vaan heidän pitää auttaa toisiaan vaihtamaan paikkaa.

Ulkona/sisällä
Ulkona hiekkaa alustalla/sisällä maalarinteippi tai penkki patja

2.5 Ihmissolmu

Leikki alkaa niin, että lapset muodostavan piirin. Seuraavat lapset ottavat piirissä suurin piirtein vastapäätä olevaa ihmistä kädestä, mutta pysyvät silti sama kohdassa piirissä. Eli vierustoverit eivät vaihdu. Tämän jälkeen lapsi saa ottaa ketä vaan kädestä, kunhan käsi on vapaa. Lopputulos on ihmissolmu, joka tulisi yhdessä avata ilman, että irrotetaan käsiä. Lasten ja ohjaajien tulisi yrittää avata solmu menemällä käsien yli ja ali.

Ulkona/sisällä
Sopii myös alkulämmittelyksi

Lisää haastetta: Voidaan sopia, että 1-2 lasta toimii johtajina ja oheistavat muita, kuinka solmu avataan.

2.6 Seuraa johtajaa

Leikissä lapset muodostavat jonon. Ensimmäinen jonossa olevan näyttää liikkeen ja perässä tulevat toistavat liikkeen. Johtaja voi vaihtua ohjaajan käskystä tai joka liikkeen jälkeen. Johtajan liikkeet voivat olla muun muassa hyppyjä, venytyksiä, pujottelua jne.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

Leikkiä voi leikkiä saman lailla, kuin rikkinäistä puhelua, eli jonossa lapsi katsoo vain edessä olevalta, kuinka hänen tulisi tehdä. Toinen vaihtoehto on, että johtaja tai ohjaaja voi huutaa mitä tulee tehdä.

2.7 Salainen liikaope

Leikissä 1-3 lasta poistuu huoneesta, jonka jälkeen ohjaaja nimeää yhden lapsista salaiseksi liikkaopeksi. Lapset muodostavat piirin ja 1-3 lasta palaavat takaisin huoneeseen. Piirissä olevat lapset seuraavat ja toistavat liikkeitä mitä salainen liikkaope tekee esimerkiksi venytyksiä tai käsien pyörittämistä. Salainen liikkaopen tulisi vaihdella liikkeitä. 1-3 lasta yrittävät arvata, kuka on salainen liikkaope. He käyvät kysymässä vuorotellen piirissä olevilta lapsilta ”oletko sinä salainen liikkaope?” Leikki päättyy kun 1-3 lasta löytävät salaisen liikkaopen.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

2.8 Kellä on

Leikissä ohjaaja (tai yksi lapsista) sanoo ”Se kenellä on päällä punaista voi hyppiä” Tällöin kaikki, joilla on päällä jotain punaista hyppivät.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alku-
lämmittelyksi

Lisää haastetta: Käskyttäjä voi sanoa kuinka monta kertaa tulee tehdä jotain. Esimerkiksi ”Se kenellä on sortsit, hänen pitää taputtaa mahaa kolme kertaa.”

2.9 Kapteeni käskee

Leikissä valitaan yksi kapteeni, joka sanoo muille mitä pitää tehdä. Muiden lasten pitää totella kapteenia, mutta vain silloin kun hän sanoo ”Kapteeni käskee...”. Kapteeni voi myös itse tehdä liikkeitä.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alku-
lämmittelyksi

Lisää haastetta: Aina, kun joku lapsi tekee liikkeen vaikka kapteeni ei ole sanonut ”Kapteeni käskee”, niin liikkeen tehnyt lapsi putoaa pois pelistä.

2.10 Kuningaspallo

Leikkiä varten tarvitaan paljon palloja, esimerkiksi kori-, lento- ja jalkapalloja, mielellään ainakin yksi pallo yhtä lasta kohden. Lisäksi tarvitaan yksi iso jumppapallo eli kuningaspallo.

Sisällä

Tarvitaan 1 iso
jumppapallo

Paljon palloja

Alussa lapset jaetaan kahteen joukkueeseen ja molemmille annetaan omat puolet. Pienempien lasten ja/pienen ryhmän kanssa kannattaa jakaa liikuntasali puoliksi. Liikuntasalin keskiviivaa voi käyttää apuna oman puolen hahmottamiseen.

Leikki lähtee niin, että kuningaspallo laitetaan keskelle pelikenttää ja lapsille annetaan palloja. Leikki lähtee vihellyksestä, jonka jälkeen lapset yrittävät liikut-

taa kuningaspalloa vastustajan puolelle pienempien pallojen avulla, esimerkiksi heittämällä tai pitämällä pientä palloa kaksin käsin ja tönäisemällä kuningaspalloa. Kuningaspalloon ei saa koskea, eikä vastustajan puolelle saa mennä. Jos omalta puolelta loppuu pallot, pitää pelaajien odottaa, että vastusta heittää niitä omalle puolelle. Palloja ei saa myöskään potkia.

Voittajan voi ratkaista kahdella eri tavalla. Joko sopimalla, että se kumman puolella kuningaspallo on 2 minuutin päästä pelin alkamisesta voittaa. Tai sitten voidaan laskea pisteitä, pisteen saa aina kun kuningaspallo osuu vastustajan takaseinään. Maalin jälkeen on keskialoitus.

2.11 Hämähäkkiverkko

Narun avulla tehdään hämähäkin verkko. Ulkona narun voi laittaa kahden puun väliin ja sisällä voi käyttää esimerkiksi puolapuita ja toista korkeushypyn riman pidikettä. Kun narulla tehdään hämähäkin verkkoa, kannattaa ottaa huomioon, että lapset (ja miksei ohjaajatkin) yrittävät siirtyä verkon toiselle puolelle, menemällä narujen välistä. Tarkoituksena on, että lapset auttavat toisiaan menemään verkon läpi toiselle puolelle. Lapsia kannustaa käyttämään eri kohtia verkosta, jotta he tekisivät mahdollisimman paljon yhteistyötä.

Ulkona/sisällä

Lankakerä/naru

Sopii myös alku-
lämmittelyksi

Lisää haastetta: Lisää haastetta saa sopimalla, että jokaisesta kolosta saa mennä vain kerran sekä lisäämällä säännön, että naruun koskiessa verkon läpimenijän pitää aloittaa alusta.

2.12 Turkkilainen armeijaharjoitus

Numerot vastaavat eri asentoja

1=kädet otsaan

2=kädet olkapäille

3=kädet lantiolle

4=oikea käsi vasemman jalankärkeen

5=vasen käsi oikean jalankärkeen

Ohjaaja sanoo lapsille numeroita ja lapset tekevät liikkeitä. Numeroita voi sanoa eri järjestyksessä ja tempoa tulee nopeuttaa kokoajan. Esimerkiksi 1-3-4-5-4-5-2

Vartalosanoja vastaavat asennot

Otsa =kädet otsaan

Olkapäät =kädet olkapäille

Lantio =kädet lantiolle

Vasen jalka =oikea käsi vasemman jalankärkeen

Oikea jalka =vasen käsi oikean jalankärkeen

Ohjaaja toistaa lapsille vartalosanoja saman lailla, kuin numeroita. Eri järjestyksessä ja tempoa nopeuttaen.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

3 LUOVUUTTA

3.1 Tuhatjalkainen

Tähän leikkiin tarvitaan tilaa liikkumista varten. Alussa ohjaajan on hyvä käydä läpi eri eläimiä esimerkiksi kuvien avulla. Ohjaajan kannattaa kannustaa lapsia kiinnittämään huomiota eläinten jalkoihin. Ennen leikin alkua lapsia kehoitetaan ottamaan tilaa itselleen. Lapset saavat liikkua vapaasti. Leikki alkaa, kun ohjaaja sanoo jonkun eläimen ja lasten pitää muodostaa ryhmä siten, kuin eläimellä on jalkoja. Kuvia voi käyttää alussa apuna. Esimerkiksi, jos ohjaaja sanoo hevonen, menevät lapset kahden

Ulkona/sisällä

Leikin helpottamista varten kuvia eläimistä

ihmisen jonoon. Lapset voivat liikkua eläiminä vähän aikaan ja äännellä kuin eläin. Jos ohjaaja sano tuhatjalkainen, tulee kaikkien lasten mennä jonoon.

Lisää haastetta: Leikistä saa haastavamman jättämällä kuvat pois tai valitsemalla hieman tuntemattomampia eläimiä.

3.2 Eläinviesti

Ulkona/sisällä

Viestiä varten tarvitaan tilaa juoksemiselle sekä kaksi viivaa joiden välissä on noin 10–40 metriä (riippuen lasten iästä ja kunnosta). Lapset juoksevat toiselta viivalta toiselle. Leikin alussa tunnin ohjaaja jakaa lapset neljän-kuuden hengen tiimeihin. Tiimit jaetaan vielä tämän jälkeen puoliksi, ryhmiin 1 ja 2. Ryhmä 1 menee seisomaan jonoon toisen viivan taakse ja ryhmä 2 menee vastakkaiseen viivan taakse seisomaan jonoon. Ryhmät 1 ja 2 tulisivat olla kasvokkain.

Kun ohjaaja viheltää pilliin, saa ryhmä 1 lähteä juoksemaan kohti ryhmä 2. Ennen lähetystä, tulisi ohjaajan kertoa millä tavalla lapset liikkuvat. Esimerkiksi sanomalla ”lintu”, jolloin lapset voivat juosta käsiään heilutellen. Ryhmä 1:läinen voi lähettää 2 ryhmäläisen läppäisemällä tätä käteen. Se tiimi voittaa, jonka kaikki tiimiläiset ovat juosseet oman osuutensa.

Lisää haastetta: Viestistä saa vaikeamman kahdella tavalla. Eläintä voidaan vaihtaa kesken viestin. Ohjaaja voi esimerkiksi huutaa seuraavan eläimen kesken juoksun, jolloin lapsen tulisi vaihtaa eläin lennosta tai ohjaaja voi nimetä ennen juoksua, että ensimmäinen lapsi on lintu tai toinen hevonen.

3.3 Juoksevat ruuat

Ulkona/sisällä
Musiikkia

Ennen leikin alkua lasten kanssa on hyvä käydä läpi eri ruokia ja kuinka niitä voisi ilmaista vartalolla. Kun eri liikkeitä on käytetty läpi lasten kanssa, voidaan laittaa musiikkia soimaan taustalle. Lapset saavat liikkua aluksi vapaasti musiikin soidessa taustalla. Kun musiikki pysäytetään, niin ohjaaja huutaa jonkun ruuan ja lapset ilmaisevat tätä ruokaa kehollaan.

Esimerkkejä, kuinka voi ilmaista erilaisia ruokia:

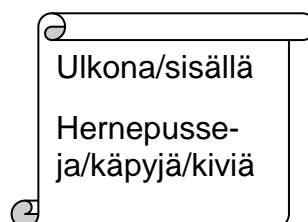

- Hedelmiä
  - Banaani: Lapsi istuu lattialla ja laittaa kädet suoraksi sekä käyristää selkäänsä. Ulkona voi tehdä tämän seisten
  - Omenan voisi tehdä myös istumalla, laittamalla jalat ristiin ja levittämällä kädet ”pyöreinä” ympärilleen. Ulkona saman voi tehdä seisten
  - Rypäleiden kohdalla lapset voivat mennä kaikki kyykkyyyn vierekkäin.
- Pikaruoka
  - Hampurilaisen voisi tehdä istumalla lattialla jalat ristissä ja levittämällä kädet ”pyöreinä” ympärilleen. Ulkona saman voi tehdä seisten.
  - Limun voisi tehdä, niin että lapsi menee haara-asentoon ja levittää kädet alaspäin hieman koukistettuna. Samalla lapset voisivat sihistä niin kuin limu.
  - Ranskalaiset lapset voisivat tehdä seisomalla tikkusuorassa ja menemällä seisomaan samaan paikkaan.

3.4 Eläinten pesä

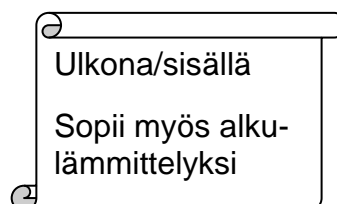
Leikkiä varten tarvitaan tilaa juoksemiseen ja hernepusseja (ulkona voi käyttää käpyjä, kiviä jne.). Lapset jaetaan muutama tiimiin ja heille määritellään oma pesäalue. Tarkoituksena on, että lapset keräävät mahdollisimman paljon hernepusseja omaan pesäänsä jonakin eläimenä. Ohjaaja määrää minä eläimenä lapset keräävät hernepussit. Esimerkiksi kani, jolloin lapset hyppivät ja keräävät hernepussit pesäänsä.

Lisää haastetta: Ohjaaja voi vaihtaa eläintä lennossa ja hernepussien sijainneilla saa myös haastetta. Pussin voi laittaa esimerkiksi puolapuihin.

3.5 Eläinpiiri

Leikissä lapset muodostavat piirin ja jokainen lapsi saa vuorollaan esittää jotain eläintä. Muut lapset piirissä matkivat vuorossa olevaa lasta. Lapset voivat esimerkiksi mennä karhuasentoon, seistä yhdellä ja-

lalla esittäen flamingoa, hyppiä paikoillaan kuin kani tai heiluttaa käsiään kuin lintu.

3.6 Parit ja tanssit

Alussa laitetaan musiikkia ja lapset saavat liikkua vapaasti. Kun musiikki pysäytetään, tulee lasten muodostaa parit lähimpänä olevan ihmisen kanssa. Parien tulisi kehua toisiaan tai kertoa mistä asiasta he pitivät toisistaan. Esimerkiksi lapsi voi sanoa toiselle, että hän hyvä juoksemaan tai hän on aina iloinen. Kun kaikki ovat kehuneet pariaan, niin parit voivat halutessaan kertoa ne ääneen koko ryhmälle. Kun kaikki halukkaat ovat kertoneet kehunsa, laitetaan musiikki taas soimaan, lapset saavat liikkua vapaasti ja etsivät uudet parit.

Lisää haastetta: Kehujen sijaan, lapset voivat kysyä toisiltaan jotain, esimerkiksi mikä on sinun lempivärisi tai onko sinulla sisaruksia. Leikkiä voi helpottaa niin, että ohjaaja kertoo musiikin loputtua, mitä parilta pitää kysyä. Kun kaikki ovat kysyneet, niin parit voivat kertoa halutessaan koko ryhmälle, mitä pari vastasi.

Ulkona/sisällä
Musiikkia

3.7 Ankat lentävät

Lapset saavat aluksi liikkua vapaasti, mutta kun ohjaaja huutaa esimerkiksi ankat lentävät, kotkat lentävät tai kärpäset lentävät, niin lapset alkavat matkia kyseisen eläimen lentotyyliä. Jos ohjaaja sanoo, jonkun eläimen, mikä ei lennä, niin lasten tulisi pysähtyä kuin patsaat. Esimerkiksi hevoset lentävät.

Ulkona/sisällä
Musiikkia tarvittaessa

3.8 Popkornia kaikille

Leikissä kaikki lapset liikkuvat aluksi vapaasti, mutta kun ohjaaja huutaa ”popkornia parille”. Tulee lasten muodostaa pari ja halata tätä. Halaamisen jälkeen vapaata liikkumista Tämän

Ulkona/sisällä
Musiikkia tarvittaessa

jälkeen ohjaaja huutaa ”popkornia kolmelle”, jonka jälkeen lasten tulisi muodostaa kolmen hengen ryhmät ja halata ryhmänä. Halaamisen jälkeen on taas vapaata liikkumista. Tämän jälkeen ohjaajan tulisi huutaa ”popkornia neljälle”, jonka jälkeen lapset muodostavat neljän hengen ryhmiä, missä halataan. Vapaata liikkumista on taas halaamisen jälkeen. Kun ohjaaja huutaa ”popkornia kaikille” tulisi kaikkien juosta yhteen ja halata ryhmänä.

3.9 Saturata

Tämä leikki vaatii esivalmisteluja. Ideana on, että ohjaaja kertoo lapsille sadun ja lapset liikkuvat kuin sadussa liikuttaisiin. Hyviä satuja tätä leikkiä varten ovat muun muassa Kolme pientä porsasta, Vakaa tinasotilas ja Miina ja Manu salapoliiseina.

Esimerkkisatu:

Hedelmämetsästys viidakossa

Olipa kerran joukko apinoita, jotka asuivat viidakon laidalla. Apinat viettivät leppoisia päiviä nauttien auringosta ja syöden banaaneja. Eräänä päivänä yksi apinoista totesi olevansa kyllästynyt ja kaipasi seikkailuja. Toinen apina totesi olevansa kyllästynyt syömään banaaneja.

Niinpä apinat päättivät lähteä viidakkoon hedelmämetsästyksen. Ensiksi he juoksivat puille (puolapuut) ja kiipesivät jonossa puita pitkin liaaneille (köysille/renkaille). Liaaneja pitkin he ylittivät suuren rotkon (köysien alla patjoja). Rotkon jälkeen apinat ylittivät joen, hyppien kiveltä toiselle (hulavanteiden sisälle). Kivien jälkeen apinat joutuivat ryömimään tiheään pensaani alitse. Pensaani jälkeen apinoilla avartui suuri omenapuiden metsä. apinat söivät vatsansa täyteen ja päättivät ottaa osan omenoista mukaansa kotimatalle.

Ulkona/sisällä

Satu

Satuun sopivia tarvikkeita

Hedelmämetsästys viidakosta

- puolapuut,
- katossa kiinni olevat köydet ja renkaat
- patjoja
- hulavanteita
- juoksuaitoja

4 LAULUJA JA LORUJA

4.1 Harakka hyppi

Lapset lausuvat lorun yhdessä ohjaajan kanssa ja tekevät liikkeet lorun aikana.

Harakka hyppi maassa (lapset hyppivät)

Västäräkki keikkui kivellä (keinutaan puolelta toiselle)

Varpunen nokki katolla (sormilla koputellaan päätä)

Kissa köyristää selkäänsä (köyristetään selkää)

Kaikki linnut pelkää (vapistaan)

Tuolla ne jo lentää (heilutetaan käsiä, kuin siipiä)

Omaan pikku pesään (tehdään käistä pesä)

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

4.2 Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat

Samalla kun sanotaan kehon osa, niin siihen kosketaan molemmilla käsillä. Tempo nopeutuu pikkujalaa.

”Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat

Polvet, varpaat

Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat

Polvet, varpaat

Silmät, korvat ja vatsaa taputa

Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat,

Polvet varpaat”

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

4.3 Jos sull lysti on

Lapset laulavat yhdessä ohjaajan kanssa ja tekevät samalla suluissa olevat liikkeet. Ensin lauletaan kahdeksan ensimmäistä riviä, jonka jälkeen tähdellä merkityt rivit korvataan alla olevilla riveillä. Säkeistöjä on siis neljä.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

"Jos sull lysti on,

*niin kätes yhteen lyö. (Taputa)

Jos sull lysti on,

*niin kätes yhteen lyö. (Taputa)

Jos sull lysti on,

niin tiedät sen ja varmaan myöskin näytät sen.

Jos sull lysti on,

*niin kätes yhteen lyö." (Taputa)

*... niin tömistele näin. (Tömistele jalkoja maahan)

... niin sano Tottakai! (Tottakai!)

... niin kaikki nämä tee. (Taputa, tömistele, Tottakai!)

Lisää haastetta: Sama leikki, mutta ei niin tuttu, kuin yllä oleva.

"*Jos sull lysti on niin, rapsuttele näin. (Rapsuta käsillä kylkiä ja päätä)

*Jos sull lysti on niin, rapsuttele näin. (Rapsuta käsillä kylkiä ja päätä)

Jos sull lysti on, niin tiedät sen ja varmaan myöskin näytät sen.

*Jos sull lysti on niin, rapsuttele näin." (Rapsuta käsillä kylkiä ja päätä)

*Jos sull lysti on, niin hyppelehdi näin. (Hypi)
 Jos sull lysti on, niin sano Ooh ooh, iuuuaa!
 Jos sull lysti on, niin kaikki nämä tee. (Rapsuta, hypi, Ooh ooh, iuuuaa"

4.4 Leijonaa mä metsästä

Ohjaaja laulaa rivi kerrallaan ja lapset toistavat perässä.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

”Leijonaa mä metsästä (luo tahti lyömällä käsiä vuorotellen reisiä vasten)

Aion saada suuren

Enkä pelkää yhtään

O-ou: Ruohoa, pitkää kahisevaa ruohoa.

Sitä ei voi ylittää (tee käsillä aaltomainen liike alhaalta ylöspäin)

Sitä ei voi alittaa (tee käsillä aaltomainen liike ylhäältä alaspäin)

Sitä ei voi kiertää (tuo kädet yhteen sivuilta)

Täytyy mennä sen läpi (osoita kädellä eteenpäin)

(liikuta käsiä yhteen erilleen)

Leijonaa mä...

Silta, pitkä kapea silta.

Sitä ei voi ylittää...

(tömistele jalkoja)

Leijonaa mä...

Mutaa, kosteaa limaista mutaa.

Sitä ei voi ylittää...

(nostele jalkoja, niin kuin kävelisit mudassa)

Leijonaa mä...

Luola, synkkä pimeä luola...

Luolan perällä jotain karvaista, jotain liikkuvaa, jotain elävää...IIK LEIJONA!

(luo tahti lyömällä käsiä vuorotellen reisiä vasten nopeasi)

Mutaa! (nostele jalkoja nopeaan tahtiin)

Silta! (tömistele jalkoja nopeaan tahtiin)

Ruoho! (liikuta käsiä yhteen ja erilleen nopeasti)

Hei siellä sisällä, avatkaa ovi - sulkekaa se (huokaus)”

4.5 Mörri-Möykky

Mörri-Möykky tanssii ja ruokopilli soi,

ruokopillin tahdissa tanssiakin voi.

Käännä nokka, käännä nokka näin,

peikkotanssi tanssitaan nokka nurinpäin.

Ulkona/sisällä

Sopii myös alkulämmittelyksi

Mörri-Möykky tanssii ja ruokopilli soi,
ruokopillin tahdissa tanssiakin voi.
Käännä kädet, käännä kädet näin,
peikkotanssi tanssitaan kädet nurinpäin.

Mörri-Möykky tanssii ja ruokopilli soi,
ruokopillin tahdissa tanssiakin voi.
Käännä jalat, käännä jalat näin,
peikkotanssi tanssitaan jalat nurinpäin.

Mörri-Möykky tanssii ja ruokopilli soi,
ruokopillin tahdissa tanssiakin voi.
Käännä peppu, käännä peppu näin,
peikkotanssi tanssitaan peppu nurinpäin.

5 LOPETUSLEIKKI

5.1 Aaltoilu

Leikkijät menevät piiriin (seisoon tai istuen) ja yksi leikkijöistä laittaa liikkeelle, jonkin liikkeen. Esimerkiksi käsillä aaltoliikkeen tai kääntyy 90 astetta oikealle.

Kun liikkeellelajittaja on lopettanut liikkeen, tulee hänen oikealla puolella olevan henkilön tehdä liike ja samalla "laittaa sen eteenpäin". Tämän jälkeen hänen oikealla puolellaan tekee ja laittaa liikkeen eteenpäin. Jatketaan kunnes, kaikki ovat tehneet liikkeen.

Ulkona/sisällä

5.2 Piirretty kuva

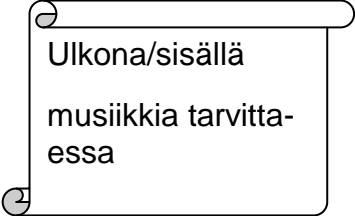
Leikkijät menevät istumaan tai seisomaan jonoon. Viimeinen jonossa piirtää jonkun helpon kuvan edessä olevan selkään, esimerkiksi sydämen, kukan tai ympyrän. Toisik-

Ulkona/sisällä
paperia ja kynän
tarvittaessa

si viimeinen piirtää kuvan hänen edessä olevan selkään jne. Jonon ensimmäisenä oleva kertoo tai piirtää paperille, mitä tunti selässään.

5.3 Kuunnellaan

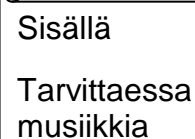
Leikissä, on tarkoitus sulkea silmät ja kuunnella ääniä. Sisällä ollessa voidaan maata lattialla ja laittaa musiikkia soimaan taustalle. Ulkona voidaan istua tai seistä silmät kiinni. Kun ryhmä on ollut hiljaa hetken, voidaan lapsilta kysyä mitä he kuulivat.

Ulkona/sisällä
musiikkia tarvittaessa

5.4 Kalanruoto

Kalanruodossa maataan lattialla ja tarkoituksena on, että jokaisen pää on toisen ihmisen mahan päällä. Tässä asetelmassa maataan hetki. Valoja voidaan sammuttaa ja laittaa musiikkia soimaan.

Sisällä
Tarvittaessa
musiikkia

5.5 Huivi

Lapset menevät makaamaan lattialle ja ohjaaja levittää heidän päälleen huivin. Lapsi saa nousta istumaan ja odottamaan muita, kun ohjaaja ottaa huivin pois päältä. Rentouttavan tunnelman luomiseksi kannattaa sammuttaa valoja ja laittaa musiikkia soimaan taustalle.

Sisällä
Huiveja
Tarvittaessa
musiikkia

5.6 Ääriiivat

Lapset makaavat maassa ja ohjaajat ”piirtävät” kädellä heidän ääriiivansa. Taustalle voi laittaa musiikkia soimaan sekä sammuttaa valoja.

Sisällä

Tarvittaessa
musiikkia